

Instytut Wymiaru Sprawiedliwości

**Praktyka prokuratorska i sądowa
w zakresie stosowania rozporządzenia 2018/1805
dotyczącego wzajemnego uznawania
nakazów zabezpieczenia i nakazów konfiskaty**

dr Joanna Klimczak, prof. dr hab. Eleonora Zielińska

Prawo karne i kryminologia

Warszawa 2024

Spis treści

Wstęp	5
1. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady UE 2018/1805 z dnia 14 listopada 2018 r. w sprawie wzajemnego uznawania zabezpieczenia i nakazów konfiskaty	7
1.1. Okoliczności wydania rozporządzenia	7
1.2. Przedmiotowy zakres obowiązywania rozporządzenia i przewidziane w nim zasady ogólne	10
1.3. Zasady odnoszące się do wydawania oraz przekazywania nakazów zabezpieczenia mienia oraz nakazów konfiskaty (obowiązki państwa wydania nakazu)	16
1.4. Obowiązki państwa wykonującego	18
2. Stosowanie rozporządzenia w Polsce	27
2.1. Oświadczenia Rządu RP wydane na podstawie rozporządzenia oraz aktualność uwag krytycznych z raportu dotyczącego dyrektywy 2014/42/UE	27
2.2. Obraz statystyczny	31
3. Wykonywanie nakazów konfiskaty w świetle badań aktowych	37
3.1. Ogólna charakterystyka otrzymanych akt	37
3.2. Szczegółowy opis poszczególnych spraw	38
4. Ocena realizacji rozporządzenia w zakresie wykonywania nakazów konfiskaty przez polskie sądy – wnioski końcowe	49
4.1. Podstawa prawna postanowienia o uznaniu	49
4.2. Kwestia przestrzegania terminów	53
4.3. Przekazywanie skonfiskowanej kwoty pieniężnej	54
Bibliografia	57

Wstęp

W niniejszym opracowaniu podjęto się weryfikacji pierwszych lat praktyki stosowania w Polsce Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i UE 2018/1805 z dnia 14 listopada 2018 r. w sprawie wzajemnego uznawania zabezpieczenia i nakazów konfiskaty. W pierwszej kolejności przedstawiona została geneza wprowadzenia tego aktu prawnego oraz dotychczasowy stan prawny w tym względzie. W drugiej części zaprezentowano analizę statystyki przedmiotowych spraw prowadzonych przez polskie organy państwowe. W celu zbadania praktyki stosowania rozporządzenia w Polsce podjęto się badania aktowego spraw sądowych w przedmiocie konfiskaty mienia, które zostały skierowane do Polski przez państwa członkowskie Unii Europejskiej (dalej: UE). Wyniki badania zostały opisane w części trzeciej niniejszego opracowania. Należy zaznaczyć, że na tym etapie badań aktowym przedmiotem analizy były tylko nakazy sądowe konfiskaty, więc analizą, z założenia, nie objęto badań akt prokuratorskich dotyczących wykonywania nakazów zabezpieczenia, których jest znacznie więcej i zbadanie wszystkich nie byłoby wykonalne w wyznaczonym terminie. Warto zaznaczyć, że problematyka konfiskaty była już przedmiotem zainteresowania Instytutu Wymiaru Sprawiedliwości (dalej: IWS) w ramach przeprowadzonych w 2016 r. badań prawno-porównawczych dotyczących implementacji dyrektywy 2014/42/UE w wybranych krajach członkowskich UE oraz ich oceny w świetle rozpatrywanych wówczas w Polsce rozwiązań, które znalazły się w projekcie zawartym w druku sejmowym nr 1186, a następnie w ustawie z dnia 23 marca 2017 r. (Dz.U. z 2017 r. poz. 768)¹. W sporządzonym w ich wyniku raporcie zawarto kilka uwag krytycznych pod adresem polskiego uregulowania różnych rodzajów konfiskaty, różniących się od definicji zawartych w dyrektywie 2014/42/UE, które obowiązują również nadal, gdyż rozporządzenie do tej dyrektywy się odwołuje. Przystępując do badań aktowych, zakładano, że spojrzenie na orzecznictwo polskich sądów w zakresie wykonania rozporządzenia pozwoli na dokonanie oceny, czy odmienności ujęcia polskich przepisów dotyczących różnych form przepadku w stosunku do dyrektywy 2014/42/UE nie

¹ E. Zielińska, *Propozycja rozwiązań implementacyjnych związanych z dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/42/UE z dnia 3 kwietnia 2014 r. w sprawie zabezpieczenia i konfiskaty narzędzi służących do popełnienia przestępstwa i korzyści pochodzących z popełnienia przestępstwa w Unii Europejskiej z uwzględnieniem opisu sposobu implementacji w wybranych państwach członkowskich Unii Europejskiej*, Warszawa 2016, https://iws.gov.pl/wp-content/uploads/2018/08/kolor_IWS_Zieli%C5%84ska-E._Propozycja-rozwi%C4%85za%C5%84-implemenc.-przepadek-ost.pdf, dostęp: 2 listopada 2023 (dalej: E. Zielińska, *Raport IWS 2016*).

stanowią przeszkody w wykonaniu w Polsce nakazów konfiskaty otrzymanych z innych państw członkowskich w trybie omawianego rozporządzenia. Niestety skąpy materiał badawczy (dziewięć uzyskanych akt z dwunastu możliwych do zbadania spraw) i brak w nich odniesienia się do tego zagadnienia uniemożliwił, jak na razie, taką ocenę. O pozostawieniu jednak tego zagadnienia w niniejszym raporcie zdecydował fakt, że w ocenie autorek problem ten powinien być zbadany w przyszłości, gdyż nie można wykluczyć, że wyniki takich badań będą argumentem dla przeprowadzenia *de lege ferenda* zmian przepisów kodeksu karnego odnoszących się do definicji różnych form przepadku w prawie polskim.

1. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady UE 2018/1805 z dnia 14 listopada 2018 r. w sprawie wzajemnego uznawania zabezpieczenia i nakazów konfiskaty²

1.1. Okoliczności wydania rozporządzenia

Genezy wydania omawianego rozporządzenia należy doszukiwać się w stosunkowo niskiej ocenie przez Komisję Europejską (dalej: Komisja) skuteczności trzech aktów prawa wtórnego UE obowiązujących dotychczas w zakresie wzajemnego uznawania nakazów zabezpieczenia i konfiskaty w postaci: Decyzji Ramowej Rady 2003/577/WSiSW z dnia 22 lipca 2003 r.³, Decyzji Ramowej Rady 2006/783/WSiSW z dnia 6 października 2006 r.⁴ oraz Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/42/UE z dnia 3 kwietnia 2014 r.⁵ Rozporządzenie, zgodnie z treścią art. 39, zastąpiło decyzję ramową 2003/577/WSiSW w zakresie zabezpieczenia mienia oraz decyzję ramową 2006/783/WSiSW⁶. Nadal obowiązuje natomiast dyrektywa

² Dz.Urz. UE L 303/1 z 28 listopada 2018 r.

³ W sprawie wykonania w UE postanowień o zabezpieczeniu mienia i środków dowodowych, Dz.Urz. UE L 196/45 z 2 sierpnia 2003 r.

⁴ W sprawie stosowania zasady wzajemnego uznawania do nakazów konfiskaty, Dz.Urz. UE L 328/59 z 24 listopada 2006 r.

⁵ W sprawie zabezpieczenia i konfiskaty narzędzi służących do popełnienia przestępstwa i korzyści pochodzących z popełnienia przestępstwa w UE, Dz.Urz. UE L 127/39 z 29 kwietnia 2014 r. Dyrektywa ta była w ramach IWS przedmiotem wcześniejszego opracowania przygotowanego w 2016 r. przez autorkę, uwzględniającego też aspekty prawno-porównawcze. Por. E. Zielińska, *Raport IWS 2016*.

⁶ Warto na marginesie przypomnieć, że podobnie uzasadniano potrzebę zastąpienia jeszcze wcześniej całego konglomeratu aktów prawnych przez dyrektywę 2014/42/UE. Przed 2014 r. problematykę tę regulowały następujące akty prawa unijnego: Wspólne działanie 98/699/WSiSW z dnia 3 grudnia 1998 r. przyjęte przez Radę na podstawie art. K.3 Traktatu o Unii Europejskiej, w sprawie prania brudnych pieniędzy, identyfikacji, wykrywania, zamrażania, zajmowania i konfiskaty narzędzi oraz zysków pochodzących z przestępstwa (Dz.Urz. WE L 333 z 9 grudnia 1998 r., s. 1), Decyzja Ramowa Rady 2001/500/WSiSW z dnia 26 czerwca 2001 r. w sprawie prania brudnych pieniędzy oraz identyfikacji, wykrywania, zamrożenia, zajęcia i konfiskaty narzędzi oraz zysków pochodzących z przestępstwa (Dz.Urz. WE L 182 z 5 lipca 2001 r., s. 1), Decyzja Ramowa Rady 2003/577/WSiSW z dnia 22 lipca 2003 r. w sprawie wykonania w Unii Europejskiej postanowień o zabezpieczeniu mienia i środków dowodowych (Dz.Urz. UE L 196 z 2 sierpnia 2003 r., s. 45), Decyzja Ramowa Rady 2005/212/WSiSW z dnia 24 lutego 2005 r. w sprawie konfiskaty korzyści, narzędzi i mienia pochodzących z przestępstwa (Dz.Urz. UE L 68 z 15 marca 2005 r., s. 49), Decyzja Ramowa Rady 2006/783/WSiSW z dnia 6 października 2006 r. w sprawie stosowania zasady wzajemnego uznawania do nakazów konfiskaty (Dz.Urz. UE L 328 z 24 listopada 2006 r., s. 59), Decyzja Rady 2007/845/WSiSW z dnia 6 grudnia 2007 r. dotycząca współpracy pomiędzy biurami ds. odzyskiwania mienia w państwach członkowskich w dziedzinie wykrywania i identyfikacji korzyści pochodzących z przestępstwa lub innego mienia związanego z przestępstwem (Dz.Urz. UE L 332 z 18 grudnia 2007 r., s. 103). Por. szerzej K. Polit-Langierowicz, *Rozszerzony przepadek korzyści pochodzących z przestępstwa – uwagi do projektu nowelizacji Kodeksu karnego*, „Prokuratura i Prawo” nr 7–8/2008; A.H. Ochnio, *Konfiskata korzyści z przestępstwa – nowe rozwiązania w prawie Unii Europejskiej (część I)*, „Prokuratura i Prawo” nr 4/2016, str. 71–89 oraz wskazana tam literatura.

2014/42/UE, do której zresztą rozporządzenie w swojej treści kilkakrotnie odwołuje się wprost. Należy zaznaczyć, że dyrektywa ta, zwłaszcza z uwagi na szerokie ujęcie podstaw prawnych do stosowania kary konfiskaty, do czasu przyjęcia rozporządzenia w kilku państwach członkowskich albo nie została wcale implementowana, albo też wprawdzie doszło do jej wdrożenia, ale nie w pełni⁷.

Tym właśnie faktem Komisja m.in. uzasadniała obecnie decyzję sięgnięcia po inną niż dotychczas najczęściej stosowaną w sprawach karnych formę aktu prawnego w postaci rozporządzenia. Podkreślano przy tym, że wdrażanie i stosowanie w państwach członkowskich wcześniejszych aktów prawnych prawa wtórnego w przedmiocie zabezpieczenia i konfiskaty nie było sprawne, co prowadziło do tego, że w ocenie Komisji instytucja wzajemnego uznawania orzeczeń w sprawie konfiskaty nie była stosowana wystarczająco często, zaś poziom współpracy transgranicznej oceniany był jako poniżej stanu optymalnego (*sub-optimal*). Ta negatywna ocena, którą podzielił też Parlament Europejski, zadecydowała o zmianie charakteru prawnego regulacji z dyrektywy na rozporządzenie, które jest prawnie wiążące w prawie wszystkich krajach członkowskich⁸ i w odróżnieniu od dyrektywy obowiązuje bezpośrednio, tzn. bez potrzeby implementacji i konieczności dopełnienia innych formalności⁹.

Z art. 288 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (dalej: TFUE) wynika, że rozporządzenia mają skutek bezpośredni, co jak interpretuje Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej (dalej: TSUE) (m.in. w sprawie *Politi 43/71*), oznacza, że jako takie są zdadne do kreowania indywidualnych praw, które sądy krajowe muszą chronić. Równocześnie skutkiem wejścia w życie rozporządzenia jest zakaz przyjęcia w państwie członkowskim, nawet późniejszego, uregulowania ustawowego niekompatybilnego z jego postanowieniami¹⁰.

Warto zaznaczyć, że zgodnie z zasadami ogólnymi wypracowanymi w orzecznictwie TSUE oznacza to, w wymiarze praktycznym, że z chwilą wejścia rozporządzenia w życie sąd krajowy odstępuje od stosowania przepisów krajowych i opiera się na przepisach rozporządzenia. W szczególności ustawodawca krajowy nie może przy stosowaniu rozporządzenia wydawać przepisów, które miałyby zmieniać zakres albo uzupełniać treść rozporządzenia, chyba że

⁷ Zob. E. Zielińska, *Raport IWS 2016*, s. 12–19 oraz 48 i n. Obecnie wszystkie państwa członkowskie z wyjątkiem Luksemburga implementowały omawianą dyrektywę.

⁸ Rozporządzenie nie obowiązuje w Irlandii i Danii, które na mocy dodatkowego protokołu nr 21 do TUE odmówiły przystąpienia. W relacjach państw członkowskich z tymi dwoma państwami nadal pozostają w mocy uchylone przez rozporządzenie decyzje ramowe z 2003 i 2006 r., a w aspekcie prawa polskiego przepisy rozdziałów: 66a, 66b, 66c i 66d k.p.k. Rozporządzenie dotychczas nie zostało też podpisane przez Luksemburg.

⁹ Por. motywy: 6, 11 i 12 preambuły do ww. rozporządzenia.

¹⁰ *By reason of their nature and their function in the system of the sources of community law, all regulations have direct effect and are, as such, capable of creating individual rights which national courts must protect. The effect of a regulation, as provided for in article 189, is to prevent the implementation of any legislative measure, even if it is enacted subsequently, which is incompatible with its provisions.* Podobnie też TSUE w sprawie nr 61971J0043, wyrok TSUE z dnia 14 grudnia 1971 r., *Politi s.a.s. v Ministero Finanze della Repubblica Italiana*. Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym złożył Trybunał cywilny i karny w Torino we Włoszech. Sprawa 43/71. European Court reports 1971, s. 010399.

samo rozporządzenie przewiduje taką możliwość, pozostawiając w ten sposób państwom członkowskim pewien margines uznania (TSUE w sprawie Bollmann 40/69¹¹).

Jednak warunkiem bezpośredniego stosowania rozporządzenia jest, by jego przepisy były wystarczająco jasne, precyzyjne i istotne dla sytuacji poszczególnych stron sporu. Przed podjęciem decyzji w tym przedmiocie organ procesowy jest więc zobowiązany sprawdzić, czy konkretny przepis rozporządzenia spełnia ww. przesłanki bezpośredniej skuteczności (TSUE w sprawie Schlüter 9/73)¹².

Warto odnotować równocześnie, że w samej treści preambuły rozporządzenia (motyw 53) zastrzeżono, że przyjęta w tym przypadku forma prawna nie powinna stanowić precedensu w zakresie przyszłych regulacji unijnych dotyczących wzajemnego uznawania orzeczeń i decyzji sądowych w sprawach karnych, gdyż jej wybór zawsze musi być poprzedzony ostrożną oceną przeprowadzoną przy uwzględnieniu w każdym indywidualnym przypadku m.in. takich czynników jak skuteczność aktu prawnego oraz konieczność przestrzegania zasady proporcjonalności i subsydiarności.

Rozporządzenie weszło w życie dwudziestego dnia po jego opublikowaniu w Dzienniku Urzędowym UE, czyli dnia 18 grudnia 2018 r. (art. 41 zd. 1). Najistotniejsza dla państw członkowskich jest tu jednak data, od kiedy się je w danym państwie stosuje. Przesądza o tym data przekazania zaświadczenia dotyczącego nakazu zabezpieczenia albo konfiskaty (art. 41 zd. 2). Jeśli zostało ono przekazane do państwa wykonującego dnia 19 grudnia 2020 r. lub później, to stosuje się w kwestii jego wykonania bezpośrednio przepisy rozporządzenia. Jeśli natomiast państwo wykonujące otrzymało zaświadczenie przed tą datą, to nadal stosuje się, aż do zakończenia sprawy, przepisy poprzednio obowiązujące, tzn. odpowiednie przepisy k.p.k. (art. 40 ust. 2 w zw. z art. 41 zd. 2 rozporządzenia). Z uwagi na fakt bezpośredniego stosowania rozporządzenia konieczna jest pogłębiona analiza jego przepisów.

¹¹ W tej sprawie TSUE orzekł m.in. *as community regulations are directly applicable in all member states, the latter, unless otherwise expressly provided, are precluded from taking steps, for the purpose of applying such regulations, which are intended to alter their scope or supplement their provisions*. Wyrok TSUE z dnia 18 lutego 1970 r., Główny Urząd Celny (Hauptzollamt) Hamburg-Oberelbe przeciwko Firmie Paul G. Bollmann. Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym złożył Związkowy urząd finansowy (Bundesfinanzhof). Sprawa 40/69. European Court reports 1970, s. 00069.

¹² Wyrok TSUE z dnia 24 października 1973 r., *Carl Schlüter przeciwko Głównemu Urzędowi Celnemu (Hauptzollamt) Lörrach*. Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym złożył Finanzgericht Baden-Württemberg – Niemcy. Sprawa 9/73, ECLI:EU:C:1973:110, zob. też S. Buczman, R. Kierzyńska (red.), M. Stefaniak-Dąbrowska, *Wzajemne uznawanie orzeczeń karnych w Unii Europejskiej – poradnik dla praktyków*, Krajowa Szkoła Sądownictwa i Prokuratury, Kraków 2023, s. 126.

1.2. Przedmiotowy zakres obowiązywania rozporządzenia i przewidziane w nim zasady ogólne

Rozporządzenie w myśl art. 1 dotyczy wyłącznie uznania i wykonania nakazów wydanych przez inne państwo członkowskie w ramach postępowania w sprawach karnych i to z ograniczeniem do dwóch rodzajów decyzji procesowych. A mianowicie, po pierwsze, nakazów zabezpieczenia narzędzi służących do popełnienia przestępstwa oraz korzyści pochodzących z przestępstwa, a po drugie, nakazów konfiskaty takich korzyści.

Warto przy tym podkreślić, że pojęcie „postępowanie w sprawach karnych” ma w prawie unijnym charakter autonomiczny, w tym sensie, że zostało wypracowane przez orzecznictwo TSUE (por. motyw 13 preambuły do rozporządzenia). Obejmuje ono wszystkie typy nakazów zabezpieczenia i konfiskaty wydane w następstwie postępowania prowadzonego w związku z popełnieniem jakiegokolwiek przestępstwa, a nie tylko nakazy, o których mowa w art. 3 dyrektywy 2014/42/UE, tzn. takie, które dotyczyły wymienionych tam grup przestępstw, które uległy w ramach UE harmonizacji¹³.

W konsekwencji zasadą wzajemnego uznawania objęte są w rozporządzeniu nie tylko nakazy zabezpieczenia wydawane przez prokuratora, sędziego czy sąd, lecz również nakazy wydane w postępowaniu przygotowawczym przez policję lub inny uprawniony organ ścigania. Warunkiem dopuszczalności wykonania takiego nakazu, tzn. wydanego w postępowaniu przygotowawczym bez prawomocnego wyroku, jest: by został on zatwierdzony przez prokuratora, sędziego lub sąd, które to organy również w tym przypadku mogą być uznane za organy wydające nakaz (w rozumieniu art. 2 ust. 8 (ii) rozporządzenia). Co więcej, w preambule do rozporządzenia (motyw 13) nakazuje się państwom członkowskim uznawanie i wykonywanie spełniających ten warunek nakazów wydanych w innym państwie członkowskim, nawet w sytuacji gdy w prawie krajowym państwa wykonującego nie przewiduje się takiego typu nakazu.

W art. 1 ust. 4 rozporządzenia równocześnie zastrzega się wprost, że nie ma ono zastosowania do nakazów zabezpieczenia i konfiskaty wydanych w postępowaniach cywilnych i administracyjnych.

¹³ Dyrektywa 2014/42/UE wymieniła w związku z tym (w art. 3) wszystkie obowiązujące wówczas akty prawa wspólnotowego oraz unijnego (tj. takie jak konwencja w sprawie zwalczania przestępczości korupcyjnej urzędników), decyzje ramowe (2000/383/WSiSW, 2001/413/WSiSW, 2001/500/WSiSW, 2002/475/WSiSW, 2003/568/WSiSW, 2004/757/WSiSW, 2008/841/WSiSW) oraz dyrektywy (2011/36/UE, 2011/93/UE, 2013/40/UE), które wprowadziły obowiązek kryminalizacji i zharmonizowania znamion m.in. takich przestępstw jak: korupcja urzędnicza, fałszowanie euro oraz bezgotówkowych środków płatniczych, pranie pieniędzy, terroryzm, korupcja w sektorze prywatnym, nielegalny handel narkotykami, handel ludźmi, przestępczość zorganizowana, wykorzystywanie seksualne dzieci i pornografia dziecięca, ataki na systemy informatyczne, a także innych typów przestępstw wymienionych w akcie prawnym, do którego wprost odnosi się dyrektywa w tym przepisie oraz innych niż wskazane w tym przepisie aktów prawnych, o ile stanowią one wyraźnie, że niniejsza dyrektywa ma zastosowanie do przestępstw w nich wymienionych.

W rozporządzeniu stwierdza się ponadto tradycyjnie, że nie skutkuje ono modyfikacją obowiązku przestrzegania praw podstawowych i zasad prawnych przewidzianych w art. 6 Traktatu o Unii Europejskiej (dalej: TUE) (art. 1 ust. 2) oraz w Karcie praw podstawowych i w Europejskiej konwencji praw człowieka. Oznacza to potrzebę przestrzegania m.in. zakazu wszelkiej dyskryminacji, w tym ze względu na płeć, pochodzenie rasowe, etniczne, religię, orientację seksualną, obywatelstwo, język, poglądy polityczne czy niepełnosprawność (motywy 17 preambuły). Przewiduje się także, że przy wykonywaniu rozporządzenia muszą być przestrzegane wszystkie prawa procesowe określone w następujących dyrektywach Parlamentu Europejskiego i Rady: 2010/64/UE (dot. prawa do tłumacza), 2012/13/UE (dot. prawa do informacji w postępowaniu karnym), 2013/48/UE (dot. prawa do obrońcy), 2016/342/UE (dot. prawa oskarżonego do obecności na rozprawie), 2016/800/UE (dot. praw dzieci uczestniczących w postępowaniu karnym) oraz 2016/1919/UE (dot. prawa do pomocy prawnej). Uczuła się przy tym organy stosujące rozporządzenie, żeby dbały o to, by nie doszło do naruszenia tych praw w postępowaniach niemających charakteru karnego, lecz prowadzonych w sprawach o przestępstwa (motywy 18 preambuły). Innymi słowy, zwraca się uwagę na to, by dążenie do sprawnego przebiegu procesu odzyskiwania mienia lub korzyści pochodzących z przestępstwa nie odbywało się kosztem naruszania praw podstawowych jednostki (motywy 19 preambuły).

Nakazuje się dodatkowo, żeby uprawniony organ, wydając nakaz zabezpieczenia lub konfiskaty, przestrzegał zasady konieczności i proporcjonalności (art. 1 ust. 3 rozporządzenia).

Rozporządzenie w art. 2 podaje ponadto definicje używanych pojęć. I tak w myśl pkt 1 tego przepisu przez **nakaz zabezpieczenia** (zamrożenia) rozumieć należy decyzję wydaną lub zatwierdzoną przez organ wydający mającą na celu zapobieżenie zniszczeniu, przetworzeniu (transformacji), usunięciu, przemieszczeniu, przekazaniu lub pozbyciu się mienia przez sprawcę, w zamiarze uniknięcia jego konfiskaty.

Nakaz konfiskaty to sankcja lub inny środek pozbawiający wskazaną osobę fizyczną lub prawną mienia, orzeczony prawomocnie przez sąd, po przeprowadzeniu postępowania w związku z popełnieniem przestępstwa (art. 2 pkt 2 rozporządzenia).

Definicja **mienia** jest szeroka, bo obejmuje zarówno mienie materialne, jak i niematerialne, ruchome, jak i nieruchome oraz dokumenty lub inne instrumenty prawne potwierdzające prawo własności do takiego mienia lub jakiegokolwiek inne prawo z mieniem tym związane (art. 2 pkt 3 rozporządzenia)¹⁴.

¹⁴ Do takich dokumentów lub instrumentów zaliczyć można na przykład instrumenty finansowe lub dokumenty, które mogą stanowić podstawę roszczeń wierzycieli i które z reguły znajdują się w posiadaniu osób objętych stosownym postępowaniem.

Warunkiem jest, by organ wydający nakaz uznał to mienie: albo za korzyść pochodzącą z przestępstwa (art. 2 pkt 3 lit. a rozporządzenia)¹⁵, albo za narzędzie służące do popełnienia przestępstwa (art. 2 pkt 3 lit. b rozporządzenia)¹⁶, albo by orzekł o przepadku ich równowartości pieniężnej.

Inna możliwość to uznanie mienia za podlegające konfiskacie na podstawie nadal obowiązujących regulacji dyrektywy 2014/42/UE¹⁷ (pkt 3 lit. c rozporządzenia) albo innych przepisów wewnętrznych państwa wydającego, uprawniających sąd do orzeczenia konfiskaty w związku z popełnieniem przestępstwa, w tym bez wydania prawomocnego wyroku sądowego (pkt 3 lit. d rozporządzenia).

Warto przypomnieć, że dyrektywa 2014/42/UE, do której odsyła rozporządzenie, przewiduje możliwość orzeczenia czterech rodzajów konfiskaty:

a) konfiskatę podstawową (nazywaną w dyrektywie bezpośrednią – *direct*), opartą na prawomocnym wyroku skazującym, której przedmiotem są narzędzia, korzyści lub mienie o wartości odpowiadającej takim narzędziom lub korzyściom (art. 4 ust. 1 dyrektywy). Ta forma konfiskaty może mieć zastosowanie, także w sytuacji gdy zapadł wyrok zaoczny.

b) konfiskatę rozszerzoną (*extended confiscation*), stosowaną tylko wobec mienia osoby skazanej za przestępstwo, które może być źródłem – w sposób bezpośredni lub pośredni – korzyści majątkowych (art. 5 dyrektywy). Konfiskata ta oparta jest na domniemaniu, że posiadane przez sprawcę mienie pochodzi z działalności przestępczej.

Warto dodać, że dyrektywa równocześnie przewiduje, że na użytek art. 5 ust. 1 pojęcie „przestępstwo” może nie pokrywać się zakresowo z katalogami przestępstw przewidzianych w aktach prawnych wymienionych w art. 3 dyrektywy. Niemniej zastrzega się, że musi ono obejmować co najmniej takie przestępstwa jak: 1) czynna i bierna korupcja w sektorze prywatnym, przewidziana w art. 2 decyzji ramowej 2003/568/WSiSW, a także czynna i bierna korupcja z udziałem urzędników instytucji UE lub urzędników państw członkowskich, przewidziana odpowiednio w art. 2 i 3 Konwencji w sprawie zwalczania korupcji urzędników; 2) przestępstwa związane z udziałem w organizacji przestępczej, o których mowa w art. 2 decyzji ramowej 2008/841/WSiSW, przynajmniej w przypadkach gdy dane przestępstwo

¹⁵ Za korzyść pochodzącą z przestępstwa w myśl art. 2 pkt 4 rozporządzenia uważa się wszelkie korzyści majątkowe pochodzące bezpośrednio lub pośrednio z przestępstwa przybierające dowolną formę mienia i obejmujące wszelkie korzyści wynikające z ponownego zainwestowania lub przekształcenia korzyści bezpośrednich oraz wartości uzyskane z przestępstwa.

¹⁶ Narzędzia w świetle art. 2 pkt 5 rozporządzenia oznaczają każde mienie użyte lub które miało zostać użyte w jakikolwiek sposób, w całości lub części, do popełnienia przestępstwa.

¹⁷ Warto przypomnieć, że w myśl tej dyrektywy za korzyści z mienia pochodzącego z przestępstwa uważa się również korzyści uzyskane poprzez ponowne zainwestowanie lub przekształcanie korzyści bezpośrednich. Korzyści mogą zatem obejmować wszelkie mienie, w tym mienie, które zostało przekształcone lub zamienione – w całości lub w części – w inne mienie, oraz mienie, które zostało połączone z mieniem uzyskanym z legalnych źródeł – do wysokości szacowanej wartości włączonych do niego korzyści. Korzyści z przestępstwa mogą też obejmować dochody lub inne wpływy wynikające z korzyści z przestępstwa lub z mienia będącego wynikiem takiego przekształcenia, zamiany lub połączenia.

było źródłem korzyści majątkowych; 3) przewidziane w art. 4 ust. 2 dyrektywy 2011/93/UE przestępstwa doprowadzenia lub nakłaniania dziecka do udziału w przedstawieniach pornograficznych lub czerpania z tego korzyści bądź inne wykorzystywanie dziecka do takich celów, a także przestępstwa dystrybucji, rozpowszechniania lub przesyłania pornografii dziecięcej, o których to przestępstwach mowa w art. 5 ust. 4 tej dyrektywy, oraz oferowania, dostarczania lub udostępniania pornografii dziecięcej, przewidziane w art. 5 ust. 5 tej dyrektywy; produkcji pornografii dziecięcej, przewidziane w art. 5 ust. 6 tej dyrektywy; 4) przestępstwa niezgodnej z prawem ingerencji w systemy lub dane informatyczne, przewidziane odpowiednio w art. 4 i 5 dyrektywy 2013/40/UE, w przypadku gdy działano przy wykorzystaniu: jednego z narzędzi, wymienionych w art. 7 tej dyrektywy, tj. zaprojektowanego lub dostosowanego głównie do tego celu, gdy ingerencją tą dotknięta została znaczna liczba systemów informatycznych; 5) umyślne wytwarzanie, sprzedaż, dostarczanie w celu użycia, przywóz, rozpowszechnianie lub udostępnianie w inny sposób narzędzi do popełniania przestępstw, przynajmniej w przypadkach, które nie są przypadkami mniejszej wagi, przewidzianymi w art. 7 tej dyrektywy; 6) inne przestępstwa przewidziane w akcie prawnym wymienionym w art. 3 dyrektywy 2014/42/UE zagrożone maksymalną karą pozbawienia wolności, co najmniej czterech lat pozbawienia wolności albo w przypadku gdy dany akt prawny nie określa zagrożenia, to zgodnie z zagrożeniem przewidzianym w przepisach prawa krajowego.

c) konfiskatę w stosunku do osób trzecich (*confiscation from a third party*) (art. 6 dyrektywy).

W kontekście tej formy konfiskaty należy zwrócić uwagę, że obowiązujące przed dyrektywą 2014/42/UE regulacje unijne nie zawierały wiążących państwa członkowskie przepisów dotyczących konfiskaty mienia przekazanego osobom trzecim. Zmieniła to dopiero ww. dyrektywa, w której potrzebę tej formy konfiskaty uzasadniono coraz częściej stosowaną przez podejrzanych lub oskarżonych praktyką przekazywania, w celu uniknięcia konfiskaty, mienia osobom trzecim (zarówno fizycznym, jak i prawnym) (motyw 23 preambuły dyrektywy).

Dyrektywa w związku z tym przewiduje, że konfiskata taka powinna być w państwach członkowskich możliwa co najmniej w przypadkach, w których osoby trzecie wiedziały lub powinny były wiedzieć (na podstawie konkretnych faktów i okoliczności, takich jak przekazanie mienia nieodpłatnie lub przekazanie w zamian za kwotę o wiele niższą niż wartość rynkowa danego mienia), że celem przekazania lub nabycia¹⁸ mienia było uniknięcie konfiskaty (art. 6 ust. 1). Zastrzeżono równocześnie, że zasada ta nie powinna naruszać praw osób trzecich działających w dobrej wierze (art. 6 ust. 2 oraz motyw 24 preambuły). W preambule

¹⁸ W preambule wyjaśnia się, że nabycie przez osobę trzecią odnosi się w szczególności do sytuacji, w których osoba ta nabyła mienie – bezpośrednio lub pośrednio (na przykład przez pośrednika) – od podejznanego lub oskarżonego, również w sytuacji gdy przestępstwo zostało popełnione tylko na ich polecenie lub na ich rzecz albo gdy oskarżony nie posiada mienia, które można skonfiskować (motyw 24).

do tej dyrektywy wyjaśniano ponadto, że państwa członkowskie, w stosownych przypadkach i zgodnie z prawem krajowym, mogły zdefiniować konfiskatę w stosunku do osób trzecich jako uzupełniającą lub zastępczą względem konfiskaty bezpośredniej (motyw 25).

d) czwarty rodzaj konfiskaty to wspomniana już konfiskata bez wyroku skazującego (*non-conviction based confiscation* – art. 4 ust. 2 dyrektywy 2014/42/UE). Warto wyjaśnić, że w świetle wymienionego przepisu dyrektywy instytucja ta ma charakter posiłkowy w stosunku do konfiskaty podstawowej i powinna być orzeczona, w sytuacji gdy zastosowanie tej pierwszej jest niemożliwe, co najmniej z takich przyczyn jak choroba¹⁹ lub ucieczka osoby podejrzanej albo oskarżonej. W dyrektywie zastrzega się równocześnie, że warunkiem dopuszczalności orzeczenia bez wyroku skazującego konfiskaty korzyści lub narzędzi jest wszczęcie postępowania karnego w sprawie o takie przestępstwo, które może być bezpośrednim lub pośrednim źródłem korzyści majątkowych, a także przekonanie sądu, że gdyby sprawca brał udział w postępowaniu, to doszłoby do jego skazania. W motywie 15 preambuły do tej dyrektywy równocześnie wyjaśniano, że wymogi dyrektywy będą spełnione, jeśli prawo krajowe będzie przewidywało, w przypadku choroby lub ucieczki oskarżonego, możliwość prowadzenia postępowania *in absentia*. Zastrzegano równocześnie, że w przypadku tego typu konfiskaty państwa członkowskie powinny podjąć wszelkie uzasadnione działania, aby prawa podejrzanego były chronione. Mogą, w szczególności, wprowadzić obowiązek wezwania danej osoby w związku z postępowaniem w sprawie konfiskaty lub obowiązek powiadomienia jej o takim postępowaniu (motyw 15 preambuły).

Podobnie jak wiele innych aktów prawnych dotyczących wzajemnego uznawania, rozporządzenie przewiduje, składający się z 32 pozycji, katalog przestępstw, w przypadku popełnienia których zaświadczenie przekazane przez państwo wydające nakaz powinno być uznane i wykonane w państwie wykonującym, bez badania istnienia przesłanki podwójnej karalności.

W art. 3 rozporządzenia wymienia się w związku z tym takie czyny zabronione jak: przynależność do organizacji przestępczej, handel ludźmi, seksualne wykorzystanie dzieci i pornografię dziecięcą, nielegalny handel środkami odurzającymi i substancjami psychotropowymi, nielegalny handel bronią, amunicją i materiałami wybuchowymi, korupcję, nadużycia finansowe, w tym nadużycia i inne przestępstwa naruszające interesy finansowe UE zdefiniowane w dyrektywie 2017/1371, pranie dochodów pochodzących z przestępstwa, fałszowanie walut, w tym waluty euro, przestępstwa komputerowe, przestępstwa przeciwko środowisku, w tym nielegalny handel zagrożonymi gatunkami zwierząt oraz gatunkami

¹⁹ W motywie 16 preambuły przewiduje się, że na użytek dyrektywy za chorobę należy uznać przedłużającą się niezdolność podejrzanego lub oskarżonego do uczestniczenia w postępowaniu karnym, w wyniku czego postępowanie to nie może się dalej toczyć w normalnych warunkach. Podejrzeni lub oskarżeni mogą zostać wezwani do przedstawienia dowodu choroby, którym może być na przykład zaświadczenie lekarskie, a sąd powinien mieć możliwość odmowy uznania takiego dowodu, jeżeli uzna go za niewystarczający. Nie powinno to mieć wpływu na prawo danej osoby do bycia reprezentowaną w postępowaniu przez pełnomocnika.

i odmianami roślin, ułatwianie bezprawnego wjazdu i stałego przebywania, zabójstwo lub spowodowanie ciężkiego uszczerbku na zdrowiu, nielegalny handel organami i tkankami ludzkimi, porwanie, bezprawne przetrzymywanie i branie zakładników, przestępstwo rasizmu i ksenofobii, kradzież zorganizowana lub rozbój z użyciem broni, nielegalny handel dobrami kultury, w tym antykami i dziełami sztuki, sprzeniewierzenie cudzego mienia, ściąganie haraczy i wymuszanie, podrabianie towarów i piractwo, fałszowanie dokumentów urzędowych i handel nimi, fałszowanie środków płatniczych, nielegalny handel substancjami hormonalnymi i środkami pobudzającymi wzrost, nielegalny handel materiałami jądrowymi i radioaktywnymi, handel kradzionymi pojazdami, zgwałcenie, podpalenie, przestępstwa podlegające jurysdykcji Międzynarodowego Trybunału Karnego, bezprawne zajęcie samolotu lub statku oraz sabotaż²⁰.

Równocześnie podkreśla się, że w przypadku innych przestępstw państwo wykonujące ma prawo uzależnić uznanie i wykonanie nakazu zabezpieczenia lub konfiskaty od tego, czy czyny, z powodu których je wydano, stanowią przestępstwo w świetle ich prawa krajowego (art. 3 ust. 2 rozporządzenia).

Na podkreślenie zasługuje fakt, że możliwość zastosowania rozporządzenia nie została ograniczona do najpoważniejszych przestępstw, nie wymaga się też, by miały one charakter transgraniczny (motyw 14 preambuły), co odpowiada treści art. 82 TFUE, który nie przewiduje takiego ograniczenia w dziedzinie regulacji odnoszących się do wzajemnego uznawania orzeczeń²¹.

Nowatorstwo rozporządzenia polega na bezpośrednim ustosunkowaniu się do potrzeby zaspokojenia osoby pokrzywdzonej przestępstwem, również w przypadku gdy postępowanie karne ma charakter transgraniczny. Co więcej, podkreśla się, że zaspokojenie roszczeń do odszkodowania lub zadośćuczynienie za krzywdy poniesione przez ofiarę, jak również sprawa zwrotu utraconego mienia, powinny być traktowane priorytetowo przez współpracujące państwa – strony²². Przewiduje się w związku z tym obowiązek państwa wydającego nakaz poinformowania państwa wykonującego o takim prawie osoby pokrzywdzonej, zaś państwo wykonania wzywa się do powzięcia wszystkich niezbędnych środków dla zapewnienia, że zabezpieczone mienie będzie zwrócone osobie pokrzywdzonej tak szybko, jak to jest tylko możliwe w świetle jego przepisów procesowych.

Warunkiem zwrotu mienia jest jednak spełnienie trzech następujących przesłanek: po pierwsze, by prawo osoby pokrzywdzonej do zwrotu mienia nie było kwestionowane, po drugie, mienie nie stanowiło środka dowodowego według prawa karnego procesowego państwa

²⁰ Analogicznego wykazu nie zawierała dyrektywa 2014/42/UE, która przyjęła technikę ograniczenia zakresu przedmiotowego stosowania do wskazanych w niej typów przestępstw zharmonizowanych do czasu jej wydania.

²¹ https://www.eurojust.europa.eu/sites/default/files/2020-12/20201207_Note-on-Regulation-EU-2018-1805.pdf, dostęp: 12 sierpnia 2023.

²² Por. m.in. motyw 45 preambuły. Wyjaśnia się tam też, że na potrzeby wykonania rozporządzenia przez ofiarę (osobę pokrzywdzoną) należy rozumieć także osobę prawną.

wykonującego oraz po trzecie, by nie stała temu na przeszkodzie ochrona praw innych osób (art. 29 rozporządzenia).

1.3. Zasady odnoszące się do wydawania oraz przekazywania nakazów zabezpieczenia mienia oraz nakazów konfiskaty (obowiązki państwa wydania nakazu)

Organ wydający **nakaz zabezpieczenia** mienia przekazuje go przy pomocy zaświadczenia, w tłumaczeniu na język urzędowy państwa wykonującego lub inny wskazany w oświadczeniu język urzędowy UE. Treść, którą powinno zawierać zaświadczenie, przewiduje załączony do rozporządzenia wzór (art. 6 rozporządzenia).

Dopuszcza się ponadto, by państwo członkowskie mogło sobie zastrzec w specjalnym oświadczeniu, że wraz z zaświadczeniem powinien być przekazany oryginał nakazu (ale już bez tłumaczenia) albo jego uwierzytelniony odpis (art. 4 ust. 2 rozporządzenia).

Takie oświadczenie, jak również analogiczne oświadczenie w sprawie nakazu konfiskaty, rząd może, zgodnie z treścią art. 4 ust. 2 i 3 oraz art. 14 ust. 2 i 3 rozporządzenia, złożyć Komisji przed rozpoczęciem stosowania omawianego rozporządzenia lub w każdym innym czasie.

Oświadczenie w tej kwestii może być także, w dowolnym czasie, wycofane.

Informację zarówno o złożeniu oświadczenia, jak i jego wycofaniu Komisja udostępnia pozostałym państwom członkowskim oraz Europejskiej Sieci Sądowej.

Co do zasady zaświadczenie przekazywane jest tylko jednemu państwu członkowskiemu (art. 5 ust. 1 rozporządzenia). W przypadku gdy chodzi o zabezpieczenie kwoty pieniężnej, jest to państwo, w którym organ wydający nakaz ma uzasadnione podstawy, by przypuszczać, że osoba, której on dotyczy, posiada w nim mienie lub uzyskuje dochody (art. 4 ust. 4 rozporządzenia), chyba że organ wydający uzna, w szczególności, że szacowana do zajęcia wartość mienia nie jest wystarczająca do zabezpieczenia całej kwoty objętej nakazem (art. 5 ust. 3 rozporządzenia).

Jeśli nakaz zabezpieczenia dotyczy składników mienia, zaświadczenie kieruje się do państwa, w którym organ wydający zasadnie przypuszcza, że mienie się znajduje (art. 4 ust. 5 rozporządzenia).

W przypadku zabezpieczenia składników mienia zaświadczenie można skierować jednocześnie do więcej niż jednego państwa w dwóch następujących przypadkach: po pierwsze, gdy są uzasadnione podstawy, by przypuszczać, że określone w zaświadczeniu składniki mienia znajdują się w różnych państwach członkowskich lub po drugie, gdy zabezpieczenie określonego składnika mienia wymagałoby podjęcia działań w więcej niż jednym państwie (art. 5 ust. 2 rozporządzenia).

Organ wydający nakaz ma ponadto obowiązek przekazać organowi wykonującemu wszelkie posiadane informacje dotyczące osób, wobec których wydano nakaz lub, na wniosek

organu wykonującego, także informacje dotyczące ewentualnych roszczeń innych osób wobec mienia podlegającego zajęciu lub dane umożliwiające identyfikację takich osób (art. 4 ust. 7 rozporządzenia).

Do zaświadczenia o nakazie zabezpieczenia mienia dołącza się ponadto instrukcję, zgodnie z którą mienie ma pozostać zabezpieczone do czasu przekazania i wykonania nakazu konfiskaty, wskazując przewidywany termin, w którym takie przekazanie powinno nastąpić (art. 4 ust. 6 lit. b rozporządzenia).

Jeśli został już wydany **nakaz konfiskaty** mienia, analogicznie, jak w przypadku nakazu zabezpieczenia, wystarczające jest streszczenie jego postanowień w zaświadczeniu, które dołącza się do zaświadczenia dot. nakazu zabezpieczenia (chyba że państwo wykonujące złożyło wspomniane już specjalne oświadczenie, że ma mu być dostarczony także oryginał lub uwierzytelniony odpis nakazu konfiskaty – art. 14 ust. 1–3 rozporządzenia).

Jak przy nakazie zabezpieczenia, również w przypadku nakazu konfiskaty podobne są zasady wyboru państwa wykonującego.

W przypadku gdy konfiskata dotyczy kwoty pieniężnej, zaświadczenie kieruje się do państwa, w którym organ wydania nakazu przypuszcza, że osoba, której dotyczy nakaz, posiada mienie lub uzyskuje dochody (art. 14 ust. 4 rozporządzenia). W przypadku gdy nakaz konfiskaty dotyczy określonych składników mienia, zaświadczenie przekazuje się do państwa, w którym w przekonaniu organu wydającego nakaz znajdują się składniki mienia mające ulec konfiskacie (art. 14 ust. 5 rozporządzenia). Podobnie też jak w przypadku nakazu zabezpieczenia, organ wydający nakaz powinien przekazać państwu wykonującemu wszelkie posiadane informacje o osobach, których dotyczy nakaz, a także – na wniosek tego państwa – informacje o ewentualnych roszczeniach, które mogą mieć te lub inne osoby wobec mienia, lub dane pozwalające na identyfikację tych osób (art. 14 ust. 6 rozporządzenia).

Zaświadczenie w sprawie nakazu konfiskaty przekazuje się też, co do zasady, tylko jednemu państwu. Istnieją jednak od tej reguły wyjątki. W przypadku gdy nakaz konfiskaty dotyczy określonych składników mienia objętych nakazem, można zaświadczenie przekazać więcej niż jednemu państwu, gdy organ wydający nakaz ma uzasadnione podstawy, aby przypuszczać, że poszczególne składniki znajdują się w różnych państwach lub konfiskata określonego składnika wymagałaby podjęcia działań w więcej niż jednym państwie.

W przypadku gdy konfiskata dotyczy kwoty pieniężnej, wyjątek od zasady przekazywania zaświadczenia w sprawie nakazu konfiskaty jednemu państwu jest dopuszczalny, gdy dane mienie nie zostało zabezpieczone na podstawie omawianego rozporządzenia lub gdy szacowana wartość mienia, która może być skonfiskowana w państwie wydającym lub państwie wykonującym, prawdopodobnie nie będzie wystarczająca do konfiskaty całej kwoty objętej nakazem (art. 15 rozporządzenia). Przekazanie zaświadczenia innemu państwu do wykonania nakazu nie ogranicza państwa wydania do jego wykonania (art. 16 ust. 1 rozporządzenia), jednakże całkowita kwota uzyskana w wyniku wykonania nakazu konfiskaty kwoty

pieniężnej nie może przekroczyć maksymalnej kwoty określonej w nakazie, niezależnie od tego, czy nakaz przekazany był do wykonania jednemu czy kilku państwom.

Organ wydający nakaz ma obowiązek natychmiastowego powiadomienia państwa wykonującego o ryzyku konfiskaty kwoty pieniężnej przekraczającej maksymalną oraz o ustaniu tego ryzyka, a ponadto o wykonaniu nakazu u siebie lub w innym państwie wykonującym, przy czym powinien określić kwotę, która pozostaje do konfiskaty, a także zawiadomić państwo wykonujące o każdej kwocie uzyskanej po przekazaniu do innego państwa nakazu konfiskaty do wykonania w trybie art. 14 (art. 16 rozporządzenia).

Zarówno w przypadku nakazu zabezpieczenia, jak i konfiskaty zaświadczenia przekazywane są przez organ wydający bezpośrednio organowi wykonującemu (lub w stosownych przypadkach organowi centralnemu, wskazanemu w oświadczeniu, o którym mowa w art. 24 ust. 2 rozporządzenia).

Sposób przekazania jest dowolny, pod warunkiem że umożliwi organowi wykonującemu ustalenie autentyczności zaświadczenia dotyczącego zabezpieczenia (art. 4 ust. 1 rozporządzenia).

Jeżeli organ wydający nie jest w stanie ustalić właściwego organu wykonującego, o którym mowa w art. 24 ust. 1 i 3 rozporządzenia²³, powinien podjąć wszelkie niezbędne działania, również za pośrednictwem Europejskiej Sieci Sądowej, w celu jego ustalenia (art. 4 ust. 8 oraz art. 14 ust. 7 rozporządzenia).

Jeśli zaświadczenie zostanie przesłane do niewłaściwego organu w państwie wykonującym, organ ten ma obowiązek natychmiastowego przekazania go organowi właściwemu (art. 4 ust. 9 oraz art. 14 ust. 8 rozporządzenia).

1.4. Obowiązki państwa wykonującego

Co do zasady organ, do którego przekazano **nakaz zabezpieczenia mienia lub nakaz konfiskaty**, ma obowiązek jego wykonania i to w taki sposób, jakby wykonywał krajowy nakaz zabezpieczenia lub konfiskaty (art. 7 ust. 1 oraz art. 18 ust. 1 rozporządzenia), chyba że stwierdzi się istnienie jednej z podstaw do odmowy jego uznania wymienionych w art. 8 oraz art. 19 rozporządzenia albo wystąpi jedna z podstaw do odroczenia wykonania nakazu, o których mowa w art. 21 rozporządzenia.

W świetle przepisów ogólnych rozporządzenia wykonanie nakazu zabezpieczenia i konfiskaty odbywa się na podstawie przepisów prawa krajowego państwa wykonania i organy tego państwa mają wyłączność w podejmowaniu decyzji w procesie wykonawczym, w tym

²³ W myśl tego przepisu każde państwo członkowskie ma obowiązek poinformowania Komisji, które organy są właściwe do wykonywania nakazów zabezpieczenia i konfiskaty. Komisja przekazuje te informacje państwom członkowskim oraz Europejskiej Sieci Sądowej.

decydowania o procedurze, wg jakiej się to odbywa, oraz o stosowanych środkach (art. 23 rozporządzenia).

Niemniej jednak rozporządzenie przewiduje, że nakaz zabezpieczenia lub konfiskaty wydany wobec osoby prawnej wykonuje się nawet wtedy, gdy państwo wykonujące nie uznaje odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione (art. 23 ust. 2 rozporządzenia).

Jeśli organ wydający nakaz konfiskaty nie wydał nakazu w przedmiocie zabezpieczenia, a występuje obawa np. usunięcia tego mienia, organ wykonujący może też, zgodnie z przepisami swego prawa krajowego, z własnej inicjatywy, postanowić o zabezpieczeniu danego mienia, informując o tym przedtem organ wydający nakaz (art. 18 ust. 3 rozporządzenia).

Jeśli nakaz konfiskaty dotyczy określonego składnika mienia, organ wydający i wykonujący mogą uzgodnić, że konfiskata w państwie wykonującym będzie wykonana w drodze zajęcia kwoty pieniężnej odpowiadającej wartości mienia, podlegającego konfiskacie, pod warunkiem że taka możliwość jest przewidziana w prawie państwa wydającego (art. 18 ust. 2 rozporządzenia).

Jeśli nakaz dotyczy wprost kwoty pieniężnej, a organ wykonujący nie jest w stanie uzyskać tej kwoty, wykonuje on nakaz w stosunku do każdego dostępnego składnika mienia i, w razie konieczności, przelicza kwotę pieniężną podlegającą konfiskacie na walutę państwa wykonującego (wg kursu wymiany euro zamieszczonego w Dz.Urz. UE na dzień wydania nakazu – art. 18 ust. 3 rozporządzenia).

Z przepisów rozporządzenia wynika ponadto, że każda część kwoty pieniężnej odzyskana na podstawie nakazu konfiskaty w innym państwie niż państwo wykonujące, podlega w całości odliczeniu od kwoty, która ma być skonfiskowana w państwie wykonującym (art. 18 ust. 3 rozporządzenia).

Po zakończeniu wykonywania nakazu zabezpieczenia lub konfiskaty organ wykonujący informuje niezwłocznie organ wydający (art. 7²⁴ oraz art. 18 ust. 6 rozporządzenia).

Rozporządzenie w art. 8 oraz art. 19 przewiduje dopuszczalne podstawy do odmowy uznania każdego nakazu przez państwo, do którego skierowano zaświadczenie.

Podstawy te są podobne do przewidzianych w przypadku wzajemnego uznawania innych orzeczeń sądowych. Wymienia się wśród nich zarówno powody merytoryczne odmowy uznania nakazu, jak i przeszkody formalne w postaci niekompletności zaświadczenia i nieuzupełnienia braków, po konsultacji z organem wydającym nakaz.

Część podstaw merytorycznych odmowy wykonania nakazu jest taka sama w przypadku nakazu zabezpieczenia i konfiskaty, część zaś występuje tylko w przypadku nakazu konfiskaty.

Do jednakowych dopuszczalnych przyczyn merytorycznych odmowy uznania nakazu zabezpieczenia i konfiskaty zaliczyć należy: okoliczność, że jego wykonaniu stoi na

²⁴ W przypadku wykonania nakazu zabezpieczenia organ wykonujący nakaz w sprawozdaniu o wykonaniu zamieszcza opis zabezpieczonego mienia oraz jego szacunkową wartość, gdy informacja taka jest dostępna (art. 7 ust. 2 rozporządzenia).

przeszkodzie zasada *ne bis in idem* (art. 8 oraz art. 19 ust. 1 lit. a rozporządzenia), że w świetle prawa państwa wykonującego osoba, której dotyczy nakaz, korzysta z przywileju lub immunitetu uniemożliwiającego wykonanie konfiskaty (art. 19 ust. 1 lit. b rozporządzenia), że czyn, w związku z którym wykonano nakaz, został w całości lub części popełniony na terytorium państwa wykonującego, w świetle którego prawa nie stanowi on przestępstwa (art. 19 ust. 1 lit. d rozporządzenia), gdy przeciwko uznaniu lub wykonaniu nakazu przemawia w państwie wykonującym brak karalności danego czynu, co oczywiście może mieć zastosowanie wyłącznie do czynów, których nie dotyczy przewidziany w art. 3 ust. 1 rozporządzenia zakaz badania podwójnej karalności. Zastrzega się równocześnie, że podstawą odmowy uznania nakazu w odniesieniu do podatków, opłat, ceł i obrotu walutowego nie może być jedynie fakt, że taki rodzaj należności nie jest przewidziany w świetle prawa obowiązującego w państwie wykonania nakazu (art. 19 ust. 1 lit. f rozporządzenia).

Pozostałe dopuszczalne przyczyny odmowy uznania nakazu odnoszą się tylko do nakazu konfiskaty.

Są one następujące: gdy w świetle prawa państwa wykonującego na przeszkodzie uznania nakazu stoi potrzeba ochrony praw osób, których nakaz dotyczy, np. w związku z zastosowaniem środków zaskarżenia (art. 19 ust. 1 lit. f rozporządzenia); gdy według zaświadczenia dotyczącego konfiskaty osoba, której dotyczy nakaz, nie stawiła się na rozprawie, w wyniku której wydano nakaz konfiskaty związany z prawomocnym wyrokiem skazującym, chyba że w świetle prawa państwa wydania nakazu można było orzec konfiskatę, pod warunkiem że taka osoba została prawidłowo powiadomiona o terminie i miejscu rozprawy lub są dowody na to, iż rzeczywiście otrzymała inną drogą urzędową informację o wyznaczonej rozprawie (art. 19 ust. 1 lit. g (i) rozporządzenia), lub wiedząc o rozprawie w sprawie konfiskaty, udzieliła pełnomocnictwa obrońcy z wyboru albo z urzędu, który bronił jej praw na rozprawie (art. 19 ust. 1 lit. g (ii) rozporządzenia), lub gdy po doręczeniu jej nakazu konfiskaty i wyraźnym pouczeniu o prawie do ponownego rozpoznania sprawy lub do złożenia odwołania, w którego rozpoznaniu miałyby prawo uczestniczyć z szansą na złożenie nowych dowodów, osoba ta wyraźnie oświadczyła, że nie kwestionuje treści nakazu konfiskaty albo nie wystąpiła w stosownym terminie o ponowne rozpatrzenie sprawy lub nie złożyła środka odwoławczego (art. 19 ust. 1 lit. g (iii) rozporządzenia).

Wyjątkowo ponadto, odmowa uznania nakazu konfiskaty jest dopuszczalna w konkretnej sprawie, w sytuacji gdy istnieją istotne, obiektywne dowody na to, że wykonanie nakazu konfiskaty łączyłoby się z naruszeniem jednego z praw zagwarantowanych jednostce w Karcie praw podstawowych, a w szczególności prawa do skutecznego środka prawnego, prawa dostępu do bezstronnego sądu lub prawa do obrony (art. 19 ust. 1 lit. h rozporządzenia).

Przed podjęciem decyzji w każdym z tych przypadków organ wykonujący nakaz ma obowiązek przeprowadzenia konsultacji z organem wydającym mającej na celu m.in. uzyskanie dodatkowych informacji.

Wszystkie decyzje o odmowie uznania lub wykonania nakazu zabezpieczenia lub konfiskaty powinny być podejmowane niezwłocznie i zgłaszane natychmiast organowi, który wydał nakaz, w dowolny sposób jednakże pozwalający uzyskać pisemne potwierdzenie jej otrzymania (art. 19 ust. 2 i 3 rozporządzenia).

Rozporządzenie przewiduje także instruktażowe terminy uznania i wykonania nakazu zabezpieczenia i konfiskaty.

W obu przypadkach wymaga się podjęcia decyzji o uznaniu i wykonaniu nakazu zabezpieczenia i konfiskaty niezwłocznie i równie szybko i priorytetowo jak w przypadku decyzji organów krajowych (art. 9 ust. 1 oraz art. 20 rozporządzenia).

Odnosnie do nakazu zabezpieczenia zastrzega się, że w przypadku gdy w zaświadczeniu przewiduje się konkretny termin zabezpieczenia lub wymóg koordynacji w tym zakresie, organ wykonujący powinien to uwzględnić, w możliwie największym stopniu (art. 9 ust. 2 rozporządzenia).

W przypadku wskazania w zaświadczeniu potrzeby natychmiastowego zabezpieczenia mienia (np. z obawy przed jego przemieszczeniem lub zniszczeniem) rozporządzenie przewiduje, że decyzja organu wykonującego powinna zapaść w terminie nieprzekraczającym 48 godzin od otrzymania zaświadczenia, a być wdrożona do wykonania w terminie nieprzekraczającym kolejne 48 godzin (art. 9 ust. 3 rozporządzenia). W sytuacji gdy dotrzymanie ww. terminów nie jest możliwe, organ państwa wykonującego powiadamia organ wydający, podając przyczyny opóźnienia oraz konsultując z tym organem harmonogram uznania i wykonania nakazu (art. 9 ust. 5 oraz art. 20 ust. 4 rozporządzenia).

Nakaz zabezpieczenia obowiązuje do czasu uznania nakazu konfiskaty lub do momentu powiadomienia organu wydającego nakaz o niemożności wykonania nakazu konfiskaty (art. 12 rozporządzenia).

W myśl art. 20 rozporządzenia organ wykonujący nakaz konfiskaty ma obowiązek niezwłocznego podjęcia, co do zasady, decyzji w przedmiocie uznania i jego wykonania, nie później jednak niż w terminie 45 dni od otrzymania zaświadczenia, o czym również, bez zwłoki, powiadamia organ wydający.

Ma ponadto obowiązek natychmiastowego wdrożenia swej decyzji do wykonania, przy czym podkreśla się, że ma to nastąpić równie szybko i priorytetowo, jak w przypadku tytułów wykonawczych krajowych organów (art. 20 ust. 1–3 i 5 rozporządzenia).

Niezależnie od tego rozporządzenie w art. 10 oraz w art. 21 przewiduje **możliwość odroczenia** samego wykonania nakazu zabezpieczenia lub konfiskaty.

Jedna dopuszczalna sytuacja odroczenia jest identyczna w przypadku obu nakazów i dotyczy przypadku, gdy ich wykonanie może stanąć na przeszkodzie toczącemu się postępowaniu przygotowawczemu w sprawach karnych. Zastrzega się równocześnie, że odroczenie powinno nastąpić na czas, który organ wykonujący uzna za rozsądny (art. 10 ust. 1 lit. a oraz art. 21 ust. 1 lit. a rozporządzenia).

Pozostałe przesłanki odroczenia są różne w odniesieniu do nakazu zabezpieczenia i w przypadku nakazu konfiskaty.

W odniesieniu do odroczenia wykonania nakazu zabezpieczenia dotyczą one sytuacji, gdy: po pierwsze, dane mienie jest już objęte obowiązującym nakazem zabezpieczenia (wtedy odroczenie może nastąpić na czas do wycofania nakazu) lub po drugie, gdy mienie, którego dotyczy nakaz, jest już objęte w państwie wykonującym obowiązującym nakazem zabezpieczenia, wydanym w innym postępowaniu prowadzonym w tym państwie. W tym przypadku, o ile z prawa krajowego wynika, że obowiązujący nakaz wydany w innym postępowaniu w sprawach karnych ma pierwszeństwo realizacji przed później wydanym nakazem, odroczenie następuje do czasu wycofania obowiązującego nakazu (art. 10 ust. 1 lit. b i c rozporządzenia).

W przypadku konfiskaty przesłanki odroczenia wykonania nakazu są różne w zależności od tego, czy chodzi o przepadek kwoty pieniężnej, czy mienia.

W przypadku konfiskaty kwoty pieniężnej odroczenie może nastąpić, gdy organ wykonujący uzna, że istnieje ryzyko, iż w związku z jednoczesnym wykonaniem tego nakazu w więcej niż jednym państwie członkowskim całkowita kwota skonfiskowanej sumy pieniędzy znacznie przekroczy kwotę określoną w nakazie (art. 21 ust. 1 lit. b rozporządzenia).

W razie gdy nakaz konfiskaty dotyczy mienia, odroczenie jest dopuszczalne, w przypadku gdy dane mienie jest już przedmiotem toczącego się postępowania w państwie wykonującym (art. 21 ust. 1 lit. c rozporządzenia).

W każdym z tych przypadków odroczenie wykonania nakazu konfiskaty następuje, gdy wniesiony został środek odwoławczy (art. 21 ust. 1 lit. d rozporządzenia).

Nakłada się ponadto na organ wykonujący obowiązek, by na czas odroczenia wykonania nakazu konfiskaty, w celu zapobieżenia temu, aby mienie stało się niedostępne, podjął wszelkie środki, które zastosowałby w sprawie czysto krajowej (art. 21 ust. 2 rozporządzenia).

Takie same, zarówno w przypadku odroczenia wykonania nakazu zabezpieczenia, jak i nakazu konfiskaty, są obowiązki informacyjne organu wykonującego nakaz wobec organu wydającego ten nakaz. Organ ten jest zobligowany do natychmiastowego powiadomienia organu wydającego nakaz o odroczeniu wykonania i podjęciu odroczonego nakazu. Powiadomienie może nastąpić w dowolny sposób, ale pod warunkiem że pozwala on na otrzymanie pisemnego potwierdzenia otrzymania (art. 10 ust. 3 oraz art. 21 ust. 3 rozporządzenia).

Rozporządzenie przewiduje ponadto, w jakich sytuacjach **niewykonanie nakazu może być uznane za uzasadnione**.

Sytuacje usprawiedliwiające niewykonanie nakazu są takie same dla zabezpieczenia oraz konfiskaty.

A mianowicie, w przypadku gdy nakazy te dotyczą mienia w art. 13 oraz art. 22 rozporządzenia, wymienia się następujące okoliczności usprawiedliwiające: gdy mienie już zostało skonfiskowane, mienie zaginęło lub zostało zniszczone, mienia nie znaleziono w miejscu

wskazanym w zaświadczeniu lub mienia nie znaleziono w związku z niedokładnym podaniem jego lokalizacji, a konsultacje z organem wydającym nie pozwoliły na ustalenie miejsca, w którym się znajduje.

Gdy nakaz przewiduje zabezpieczenie lub konfiskatę równowartości mienia, a zaistnieje jeden z wymienionych wyżej przypadków, organ wykonujący nie ma obowiązku jego wykonania, chyba że istnieje mienie o równoważnej wartości, które można by zabezpieczyć lub skonfiskować (art. 13 ust. 5 oraz art. 22 ust. 5 rozporządzenia).

O braku możliwości wykonania nakazu organ wykonujący niezwłocznie powiadamia organ, który wydał nakaz.

W sytuacji gdy przyczyna niemożności wykonania nakazu ustanie, organ wykonujący może wykonać nakaz bez potrzeby otrzymania nowego zaświadczenia, jednakże po upewnieniu się u organu wydającego, że nakaz pozostaje aktualny (art. 13 ust. 4 oraz art. 22 ust. 4 rozporządzenia).

Rozporządzenie odnosi się też do sytuacji, gdy organ wykonujący otrzyma więcej niż jedno zaświadczenie dotyczące nakazów zabezpieczenia lub konfiskaty mienia tej samej osoby, a przedmiotowe mienie nie wystarcza do wykonania wszystkich nakazów, albo jeśli organ wykonujący otrzymuje więcej niż jeden nakaz dotyczący tego samego składnika mienia. W obu wymienionych przypadkach pozostawia się decyzję co do sposobu wykonania tych nakazów organowi wykonującemu, który powinien działać wtedy zgodnie z przepisami prawa krajowego.

Niemniej jednak rozporządzenie przewiduje kryteria (przesłanki), którymi organ wykonujący powinien w takich sytuacjach się kierować, dokonując wyboru nakazu do realizacji. A mianowicie, w myśl art. 26 rozporządzenia, podejmując taką decyzję, organ ten powinien, o ile to możliwe, priorytetowo traktować interes osoby pokrzywdzonej, a ponadto uwzględniać takie okoliczności jak: fakt zabezpieczenia mienia albo nie, daty (kolejność) wydania i przekazania poszczególnych nakazów, waga przestępstw, których dotyczą nakazy, oraz miejsce popełnienia tych przestępstw.

Rozporządzenie stanowi ponadto, że zarządzanie i rozporządzanie zabezpieczonym i skonfiskowanym mieniem podlega regulacji prawa państwa wykonującego (art. 27). Przepis ten zawiera równocześnie dyrektywę, że państwo wykonujące powinno dążyć do zapobieżenia utracie wartości mienia będącego przedmiotem nakazu i w związku z tym może je, w razie potrzeby, sprzedać lub przekazać. Rozporządzenie odsyła też do przepisu art. 10 dyrektywy 2014/42/UE, która także reguluje tę kwestię, gdzie m.in. przewiduje się możliwość utworzenia scentralizowanych urzędów albo grupy wyspecjalizowanych urzędów lub równoważnych mechanizmów w celu zapewnienia należytego zarządzania zabezpieczonym mieniem z myślą o możliwej późniejszej konfiskacie, a także zobowiązuje państwa członkowskie do rozważenia zasadności podjęcia środków, które umożliwią wykorzystanie skonfiskowanego mienia w interesie publicznym lub dla celów społecznych.

W sytuacji gdy nakaz zabezpieczenia mienia został wydany w celu **zwrotu mienia osobie pokrzywdzonej** przestępstwem, organ wykonujący zobowiązany jest do podjęcia wszelkich kroków przewidzianych w jego prawie krajowym, aby zabezpieczone mienie zostało zwrócone jak najszybciej. Zalecenie to nie obowiązuje, w sytuacji gdy prawo do mienia osoby pokrzywdzonej jest przedmiotem sporu lub mienie to jest niezbędne jako dowód w postępowaniu karnym prowadzonym w państwie wykonującym albo gdy taki zwrot mienia naruszyłby prawa osób, których dotyczy nakaz (art. 29 ust. 2 rozporządzenia).

Z przepisu tego wynika ponadto, że zwrot mienia osobie pokrzywdzonej może nastąpić bezpośrednio lub za pośrednictwem państwa wydającego nakaz.

W przypadku gdy organ wykonujący nie jest w stanie stwierdzić, czy występuje któraś z wymienionych wyżej przesłanek negatywnych do zwrotu, to pierwszym krokiem w dalszym postępowaniu powinno być skonsultowanie się z organem wydającym nakaz w celu znalezienia rozwiązania. Jeśli jednak okaże się to niemożliwe, organ wykonujący może podjąć samodzielnie decyzję o niezwracaniu mienia osobie poszkodowanej przestępstwem (art. 29 ust. 3 i 4 rozporządzenia).

Podobnie sytuacja wygląda w przypadku konfiskaty, gdy w kraju wydania nakazu orzeczono, że skonfiskowane mienie ma być zwrócone osobie pokrzywdzonej albo przeznaczone na odszkodowanie dla niej, a informacja o tym znalazła się w zaświadczeniu lub została dostarczona do kraju wykonania konfiskaty później.

Organ wykonujący konfiskatę zobowiązany jest wówczas do podjęcia kroków umożliwiających taki zwrot najszybciej, jak będzie to możliwe, w razie konieczności również za pośrednictwem państwa wydającego nakaz. W przypadku gdy okaże się, że jest to niewykonalne, organ ten jest zobowiązany do zwrotu uzyskanych środków pieniężnych, czy ewentualnie do wypłacenia odszkodowania z uzyskanych środków (art. 30 ust. 2 i 3 rozporządzenia). Po wykonaniu zwrotu organ wykonujący informuje o tym państwo wydania nakazu (art. 30 ust. 4 rozporządzenia).

W przypadku gdy w państwie wydania nakazu toczy się równoległe postępowanie w sprawie zwrotu mienia lub odszkodowania dla osoby pokrzywdzonej, organ wydający informuje o tym organ wykonujący, który ma w takiej sytuacji wstrzymać się od rozporządzania skonfiskowanym mieniem aż do zakończenia postępowania w państwie wydającym i to również w sytuacji, jeśli nakaz konfiskaty został już wykonany (art. 30 ust. 5 rozporządzenia).

Rozporządzenie w art. 30 ust. 6 przewiduje także ogólne zasady rozporządzania mieniem uzyskanym na podstawie wykonania nakazu konfiskaty, innym niż środki pieniężne. Mianowicie takie mienie może zostać sprzedane, a dochodami ze sprzedaży należy zarządzić zgodnie z następującymi zasadami. W pierwszej kolejności należy wykonać decyzję o jego zwrocie lub zapłacie odszkodowania dla osoby pokrzywdzonej wg zasad określonych w art. 30 ust. 1–5 rozporządzenia. Jeśli natomiast brak takiej decyzji, a państwa członkowskie nie ustalą inaczej, państwo wykonujące rozporządza środkami pieniężnymi uzyskanymi w wyniku

wykonania nakazu konfiskaty w różny sposób w zależności od wysokości kwoty uzyskanej w wyniku wykonania nakazu konfiskaty. Mianowicie jeżeli kwota ta nie przekracza 10 000 euro, przypada ona państwu wykonującemu. W razie gdy kwota ta jest wyższa, to jej połowę zatrzymuje państwo wykonujące, a drugą połowę przekazuje się do państwa wydania nakazu (art. 30 ust. 7 rozporządzenia).

Rozporządzenie stanowi ponadto, że każde państwo ponosi własne koszty wynikające z jego stosowania. Organ wykonujący może jednak zaproponować państwu wydania nakazu podział kosztów, jeśli okaże się, że wykonanie nakazu zabezpieczenia lub nakazu konfiskaty pociągnęło za sobą duże lub niezwykłe koszty (art. 31 ust. 1 i 2 rozporządzenia). Każda propozycja podziału kosztów musi być przedtem skonsultowana z państwem wydania nakazu, a w razie potrzeby także z udziałem Eurojustu.

W myśl rozporządzenia poniesione przez państwo wykonujące nakaz zgodnie z jego prawem ewentualne koszty odszkodowania na rzecz osoby, której dotyczy ten nakaz, podlegają zwrotowi przez państwo wydające, chyba że to państwo udowodni państwu wykonującemu, że szkoda w całości lub w części powstała wyłącznie wskutek jego własnych działań (art. 34 rozporządzenia). Zastrzega się równocześnie, że przepis o ewentualnym podziale zwrotu całości lub części odszkodowania następuje bez uszczerbku dla przepisów krajowych państw członkowskich dotyczących roszczeń odszkodowawczych innych osób fizycznych lub prawnych (art. 34 ust. 2 rozporządzenia).

Rozporządzenie nakazuje ponadto państwom członkowskim gromadzenie danych statystycznych dotyczących liczby otrzymanych nakazów zabezpieczenia oraz konfiskaty, które zostały uznane i wykonane, a także tych, których uznania i wykonania odmówiono. Nakłada też na państwo wykonania obowiązek przekazywania corocznie tych zbiorczych danych do Komisji (art. 35 rozporządzenia). Należy podkreślić, że temu obowiązkowi sprawozdawczemu towarzyszy dodatkowo obowiązek wynikający z dyrektywy 2014/42/EU, która w art. 11 ust. 2 zawiera nakaz przekazywania co roku Komisji zbiorczych danych dotyczących liczby wniosków o wydanie nakazu zabezpieczenia oraz nakazu konfiskaty, które mają zostać wykonane w innym państwie członkowskim, a także informacji o wartości lub szacowanej wartości mienia skonfiskowanego na skutek wykonania nakazu konfiskaty w innym państwie członkowskim.

2. Stosowanie rozporządzenia w Polsce

2.1. Oświadczenia Rządu RP wydane na podstawie rozporządzenia oraz aktualność uwag krytycznych z raportu dotyczącego dyrektywy 2014/42/UE

W dniu 18 grudnia 2020 r. stały przedstawiciel RP przy UE poinformował Dyрекcję Generalną ds. Sprawiedliwości i Konsumentów Komisji Europejskiej o tym, że stosowanie rozporządzenia „nie wymaga zmiany polskich przepisów krajowych”²⁵.

Wiązało się to m.in. z faktem, że już w 2017 r. do polskiego systemu prawa zostały wdrożone przepisy dyrektywy 2014/42/UE, do której m.in. odnosi się wprost rozporządzenie, natomiast przepisy proceduralne rozporządzenia dają się bez problemów stosować bezpośrednio.

Celem niniejszych badań miała być m.in. weryfikacja lub falsyfikacja tego twierdzenia.

Jak wspomniano na wstępie, problematyka konfiskaty była już przedmiotem przeprowadzonych w 2016 r. w IWS badań prawno-porównawczych dotyczących implementacji dyrektywy 2014/42/UE w wybranych krajach członkowskich UE oraz ich oceny w świetle rozpatrywanych wówczas w Polsce rozwiązań, które znalazły się w ustawie z dnia 23 marca 2017 r. (Dz.U. z 2017 r. poz. 768). Ustawa ta dodała do kodeksu karnego art. 44a przewidujący przypadek przedsiębiorstwa należącego do sprawcy (§ 1), w tym, pod pewnymi warunkami, również przedsiębiorstwa należącego do osoby trzeciej (§ 2), zmieniła ówczesne brzmienie art. 45 w zakresie definicji korzyści majątkowej (§ 1a) oraz konfiskaty rozszerzonej (§ 2). Dodała ponadto art. 45a k.k. dotyczący przypadku bez wyroku skazującego. Wszystkie te zmiany weszły w życie 27 kwietnia 2017 r. z zastrzeżeniem, że przepis art. 45 § 2 k.k. dotyczący przypadku rozszerzonego miał być stosowany retrospektywnie, tzn. również w sprawach dotyczących czynów popełnionych przed dniem wejścia w życie ustawy zmieniającej.

Analizowane rozporządzenie nie wniosło żadnych istotnych zmian w definicjach ww. rodzajów konfiskaty w stosunku do tych przewidzianych w dyrektywie 2014/42/UE, jak również przepisy kodeksu karnego odnoszące się do przypadku nie uwzględniały uwag krytycznych zawartych w raporcie z 2016 r., a także nie uległy później pod względem treści żadnym istotnym zmianom. Z tego względu uwagi krytyczne zgłaszane w 2016 r. w trakcie pisania pierwszego raportu pod adresem będących jeszcze w fazie projektu przepisów

²⁵ SP, UE, BRUK, WWSISW.94.19.60.2020.NH/2091.

art. 45 § 2 k.k. (konfiskata rozszerzona i przepadek mienia osoby trzeciej) oraz art. 45a k.k. (przepadek bez wyroku skazującego) są nadal aktualne.

Warto przypomnieć, czego dotyczyły uwagi krytyczne zgłoszone we wspomnianym raporcie odnośnie do implementacji w RP dyrektywy 2014/42/UE.

Pomimo ogólnie pozytywnej oceny sposobu wdrożenia tej dyrektywy do polskiego prawa pod adresem treści obowiązującego art. 45a § 2 k.k. zgłaszano zarzut, że nie ma jasności, czy przepadek ten może być orzeczony tylko w sytuacji prowadzenia postępowania karnego *ad personam*, czy również w sytuacji nieustalenia sprawcy (kiedy to postępowanie ma charakter postępowania *ad rem*). Źródłem tych wątpliwości było zawarte we wskazanym wyżej przepisie sformułowanie „zebrane dowody wskazują, że w razie skazania zostałyby orzeczony przepadek”, które w zestawieniu z jedną z wymienionych przesłanek orzeczenia takiego przypadku, w postaci niewykrycia sprawcy, może sugerować, że chodzi również o tę drugą sytuację. Natomiast w myśl przepisu art. 4 ust. 2 dyrektywy wymagane jest, by zostało wszczęte postępowanie karne *ad personam* oraz żeby zebrano wystarczające dowody, by to postępowanie „mogło doprowadzić do wydania wyroku skazującego, gdyby podejrzany lub oskarżony był w stanie stanąć przed sądem”. Warto podkreślić, że we wszystkich badanych wtedy ustawodawstwach (z wyjątkiem Finlandii) uregulowanie to odpowiada wymogom dyrektywy pod tym względem i stanowi wierne odzwierciedlenie sformułowania użytego w art. 4 ust. 2 dyrektywy. Wychodząc z założenia, że taka literalna harmonizacja sprzyja procesowi uznawania w każdym państwie członkowskim orzeczeń sądowych innego państwa, postulowano jasne sformułowanie przepisu art. 45a § 2 k.k. w tym zakresie.

Odnośnie do zakresu przestępstw, w przypadku których możliwe jest stosowanie konfiskaty rozszerzonej z art. 45 § 2 k.k., to jest ona uzależniona od wysokości korzyści, która została bezpośrednio lub pośrednio osiągnięta z przestępstwa. Jeżeli tak rozumiana korzyść jest znaczna, tzn. wynosi co najmniej 200 000 zł, to nie stawia się żadnych innych wymogów np. co do ciężaru gatunkowego (wagi) przestępstwa, którego dopuścił się sprawca. W przypadku zaś gdy korzyść faktycznie uzyskana lub która mogła być osiągnięta nie jest znaczna, to dla zastosowania tej instytucji konieczne jest stwierdzenie, że maksymalne ustawowe zagrożenie karą przewidzianą za przestępstwo, za które sprawca jest skazany, nie jest niższe niż 5 lat lub przestępstwo zostało popełnione w zorganizowanej grupie lub związku mających na celu popełnienie przestępstwa.

Dyrektywa w tym zakresie (art. 5 ust. 2) posługuje się innymi kryteriami: po pierwsze, wskazując minimalny zakres przestępstw, w przypadku których taka konfiskata powinna być dopuszczalna²⁶, po drugie, w dążeniu do wyeliminowania stosowania instytucji konfiskaty

²⁶ Warto dodać na marginesie, że brak wymienienia rodzaju przestępstw, do których może mieć zastosowanie ta instytucja w polskich przepisach, okazał się w jakimś sensie proroczy, gdyż rozporządzenie odstępuje od listy zawartej w dyrektywie i nie przewiduje w tym zakresie ograniczeń.

rozszerzonej do błahych przestępstw odwołuje się tylko do maksymalnego zagrożenia ustawowego, które nie może być niższe niż 4 lata pozbawienia wolności.

W dyrektywie kolejną przesłanką zastosowania konfiskaty rozszerzonej jest istnienie uzasadnionego obiektywnie przypuszczenia sądu, że posiadane przez skazanego mienie pochodzi z działalności przestępczej (art. 5 ust. 1). Nie oznacza to jednak konieczności ustalenia, że dane mienie pochodzi z takiej działalności. Wystarczające jest, że sąd nabierze przekonania „na podstawie okoliczności sprawy, w tym konkretnych faktów i dostępnych dowodów, takich jak nieproporcjonalna do legalnego dochodu skazanego wartość jego mienia [...], że przedmiotowe mienie pochodzi z działalności przestępczej”. Innymi słowy, w racjonalny sposób założy po stwierdzeniu dysproporcji pomiędzy wartością mienia a legalnymi dochodami sprawcy, że znacznie bardziej prawdopodobne jest, iż dane mienie uzyskano z działalności przestępczej niż z działalności zgodnej z prawem.

Rozwiązanie to wydaje się bardziej funkcjonalne od traktowania za punkt wyjścia domniemania nielegalnego pochodzenia mienia, jak to się czyni w art. 45 § 2 k.k., które to domniemanie może być obalone, „gdy sprawca lub inna zainteresowana osoba przedstawi dowód przeciwny”. Rozwiązanie przyjęte w dyrektywie pozwala bowiem sądowi na pożądaną elastyczność i indywidualizację rozstrzygnięć. Wydaje się też bardziej sprawiedliwe niż to przyjęte w regulacji polskiej, gdyż nie zawsze jest tak, że jeśli sprawca nie potrafi wykazać legalnego pochodzenia posiadanego mienia, to w rzeczywistości pochodzi ono z przestępstwa. Z tego względu negatywnie ocenić należy przyjęcie w art. 45 § 2 k.k. konstrukcji wzruszalnego domniemania w tym zakresie zamiast potraktowania za punkt wyjściowy uzasadnionego przekonania sądu co do nielegalnego pochodzenia mienia opartego chociażby na przykładowym wskazaniu przesłanek uzasadniających takie przekonanie, jak to czyni się w dyrektywie (art. 5 ust. 1) oraz w ustawodawstwach niektórych innych państw²⁷.

W obowiązującym art. 45 § 3 k.k. przewiduje się ponadto *expressis verbis* możliwość przepadku mienia w stosunku do osób trzecich. Wprawdzie ten przepis został wprowadzony do k.k. jeszcze przed implementacją dyrektywy 2014/42/EU, niemniej w 2017 r. został uszczegółowiony w ten sposób, że konieczne jest obecnie wykazanie, że mienie rzeczywiście zostało przekazane na rzecz osób trzecich „faktycznie lub pod jakimkolwiek tytułem prawnym”. Oznacza to, że nie jest wystarczające, by tylko ten fakt został uprawdopodobniony.

Wprowadzono także klauzulę „dobrej wiary”, co oznacza wykluczającą możliwość przyjęcia domniemania, że sprawca działał w złej wierze, w sytuacji gdy na podstawie okoliczności

²⁷ W innych krajach, np. w Hiszpanii, na tym się jednak nie poprzestaje, lecz zobowiązuje się sąd dodatkowo do wzięcia pod uwagę np. faktu ukrywania przez skazanego prawa własności do posiadanego mienia, czy też prawa do rozporządzania tym mieniem lub przychodami przy pomocy innych osób, faktu korzystania z rajów podatkowych, czy też przekazywania przez skazanego mienia w drodze czynności, które utrudniają jego lokalizację lub przeznaczenie, bez uzasadnienia prawnego i gospodarczego.

towarzyszących nabyciu można byłoby przypuszczać, że mienie to pochodziło z czynu zabronionego, chociażby pośrednio²⁸.

Ponadto polski przepis nie wprowadza wyraźnie w odniesieniu do przeniesienia mienia ograniczeń czasowych, słuszna jest więc w tym aspekcie jego krytyka. Można się zastanawiać jednak *de lege lata*, czy sam fakt odwołania się w art. 45 § 3 k.k. do § 2 tego przepisu nie powinien być interpretowany w ten sposób, że ograniczenia czasowe, o których mowa w § 2 mają również zastosowanie w odniesieniu do art. 45 § 3 k.k.

Na krytykę zasługuje natomiast brak synchronizacji tego przepisu z art. 292 k.k. dotyczącym nieumyślnego paserstwa. Na przykład w świetle art. 45 § 3 k.k. warunkiem nieorzeczenia przypadku mienia, należącego do osoby trzeciej, jest to, by na podstawie okoliczności towarzyszących jego nabyciu „nie można było przypuszczać, że mienie to, chociażby pośrednio, pochodziło z czynu zabronionego”. W przepisie dotyczącym przestępstwa paserstwa nieumyślnego wymaga się natomiast wykazania, że sprawca powinien i mógł przypuszczać, że rzecz została uzyskana za pomocą czynu zabronionego. Użycie raz negatywnej, raz pozytywnej formy dla oddania podobnego warunku nie wydaje się uzasadnione.

Druga część omawianego pisma Rządu RP z 2020 r. zawiera oświadczenie, że Polska korzysta z możliwości przewidzianych w art. 4 ust. 2, art. 6 ust. 3, art. 14 ust. 2, art. 17 ust. 3 rozporządzenia i zastrzega sobie, że organy w Polsce mają obowiązek przyjmowania wraz z zaświadczeniami przetłumaczonymi na język polski również oryginałów nakazów zabezpieczeń oraz nakazów konfiskaty albo ich uwierzytelnionych odpisów. W piśmie tym wskazano też, zgodnie z treścią art. 24 ust. 1 rozporządzenia, które polskie organy są właściwe do wydawania i wykonywania nakazów zabezpieczenia, a także które organy są właściwe do wydawania i wykonywania nakazów konfiskaty.

Mianowicie w przypadku nakazów zabezpieczenia organami właściwymi do wykonywania nakazów są prokuratury okręgowe. Natomiast organami właściwymi do wydania nakazów zabezpieczenia są prokuratury okręgowe, prokuratury regionalne, Wydziały Zamiejscowe Departamentu do Spraw Przestępczości Zorganizowanej i Korupcji Prokuratury Krajowej, Departament do Spraw Przestępczości Zorganizowanej i Korupcji Prokuratury Krajowej (w przypadku którego podano adres, numer faksu oraz mail), a także Wydział Spraw Wewnętrznych Prokuratury Krajowej (również w tym przypadku podano analogiczne dane kontaktowe).

W przypadku nakazów konfiskaty organami wydającymi i wykonującymi te nakazy w rozumieniu art. 2 pkt 9 rozporządzenia są sądy rejonowe i okręgowe.

Wskazano ponadto, że wyłącznie dla nakazu zabezpieczenia na potrzeby art. 2 pkt 8, zgodnie z art. 24 ust. 2 rozporządzenia organem centralnym jest Biuro Współpracy

²⁸ Przepis ten posługuje się w tym zdaniu zaprzeczeniem „chyba że na podstawie okoliczności towarzyszących ich nabyciu nie można było przypuszczać, że mienie to, chociażby pośrednio, pochodziło z czynu zabronionego”, co jak się wydaje, należałoby rozumieć jako wykluczenie takiej możliwości.

Międzynarodowej Prokuratury Krajowej (w odniesieniu do którego podano analogiczne jak wyżej dane kontaktowe).

Jednocześnie poinformowano, że RP nie ustanawia organu centralnego w zakresie nakazu konfiskaty, zastrzegając równocześnie, że w przypadku gdy w odniesieniu do nakazu konfiskaty nie udało się ustalić sądu właściwego, również po wykorzystaniu możliwości zapytań do punktów kontaktowych Europejskiej Sieci Sądowej, można przekazać nakaz konfiskaty za pośrednictwem Ministerstwa Sprawiedliwości (tu wskazano dane kontaktowe Departamentu Współpracy Międzynarodowej i Praw Człowieka).

2.2. Obraz statystyczny

2.2.1. Dane dotyczące nakazów zabezpieczenia

Realizację obowiązków w zakresie zbierania oraz przekazywania Komisji zbiorczych danych statystycznych odnośnie do nakazu zabezpieczenia Polska obecnie realizuje, aczkolwiek przystąpiła do tego z opóźnieniem.

Dane dotyczące nakazów zabezpieczenia mienia na podstawie rozporządzenia Prokuratura Krajowa zaczęła rejestrować dopiero od 2022 r. Wcześniej odpowiednie dane były zbierane i przekazywane w związku z poprzednio obowiązującymi przepisami unijnymi²⁹, chociaż było to prawidłowe jedynie w odniesieniu do wniosków, które wpłynęły do polskich organów do dnia 19 grudnia 2018 r.

Tabela 1 zawiera liczby nakazów zabezpieczenia wydanych przez organ innego państwa członkowskiego UE (oraz Prokuraturę Europejską), które wpłynęły do Polski w 2022 r., ze wskazaniem, z jakich państw pochodziły oraz z podaniem sposobu ich realizacji.

²⁹ To znaczy w odniesieniu do nakazów zabezpieczenia na podstawie Decyzji Ramowej Rady 577/2003 z dnia 22 lipca 2003 r. w sprawie wykonania w Unii Europejskiej postanowień o zabezpieczeniu mienia i środków dowodowych, zaś w przypadku konfiskaty na podstawie dyrektywy 2014/42/UE. Odpowiednie dane statystyczne z lat 2013–2020 zawarte są w tabelach opracowania: S. Buczma, R. Kierzynka (red.), M. Stefaniak-Dąbrowska, *Wzajemne uznawania orzeczeń karnych w Unii Europejskiej – poradnik dla prawników*, Krajowa Szkoła Sądownictwa i Prokuratury, Kraków 2023, s. 160, 161.

Tabela 1. Nakazy zabezpieczenia wydane przez organ innego państwa członkowskiego Unii Europejskiej i przekazane do polskiej prokuratury na podstawie rozporządzenia 2018/1805 w 2022 r.

Lp.	Państwo	Liczba nakazów zabezpieczenia otrzymanych od innego państwa członkowskiego Unii Europejskiej	Liczba otrzymanych od innego państwa członkowskiego Unii Europejskiej nakazów zabezpieczenia		
			które zostały uznane	które zostały wykonane	których uznania i wykonania odmówiono
1	Prokuratura Europejska	0	0	0	0
2	Austria	4	1	3	1
3	Belgia	3	2	1	0
4	Bułgaria	0	0	0	0
5	Chorwacja	0	0	0	0
6	Cypr	0	0	0	0
7	Czechy	1	0	0	0
8	Dania	0	0	0	0
9	Estonia	1	0	0	0
10	Finlandia	2	1	1	0
11	Francja	9	3	5	4
12	Grecja	0	0	0	0
13	Hiszpania	2	0	1	0
14	Holandia	0	0	0	0
15	Irlandia	0	0	0	0
16	Litwa	1	1	1	0
17	Luksemburg	1	0	0	1
18	Łotwa	0	0	0	0
19	Malta	0	0	0	0
20	Niemcy	12	4	4	4
21	Portugalia	1	0	0	0
22	Rumunia	0	0	0	0
23	Słowacja	0	0	0	0
24	Słowenia	1	0	0	1
25	Szwecja	1	1	0	0
26	Węgry	0	0	0	0
27	Włochy	2	2	1	0
28	Inne (np. Wielka Brytania)	0	0	0	0
	OGÓŁEM	41	15	17	11

Źródło: Dane Prokuratury Krajowej (tabela nr 21) za 2022 r.

Z danych zawartych w tabeli 1 wynika, że do polskich prokuratur takich nakazów w 2022 r. skierowano łącznie 41. Na tę liczbę składają się 4 nakazy z Austrii, 3 z Belgii, 1 z Czech, 1 z Estonii, 2 z Finlandii, 9 z Francji, 2 z Hiszpanii, 1 z Litwy, 1 z Luksemburga, 12 z Niemiec, 1 z Portugalii, 1 ze Słowenii, 1 ze Szwecji oraz 2 z Włoch. Z pozostałych państw członkowskich oraz Prokuratury Europejskiej nie wpłynął żaden nakaz.

W 2022 r. doszło w Polsce do uznania łącznie 15 nakazów (w tym z Austrii – 1, z Belgii – 2, z Finlandii – 1, z Francji – 3, z Litwy – 1, z Niemiec – 4, ze Szwecji – 1, z Włoch – 2).

Wykonano natomiast łącznie 17 nakazów (w tym z Austrii – 3, z Belgii – 1, z Finlandii – 1, z Francji – 5, z Hiszpanii – 1, z Litwy – 1, z Niemiec – 4, z Włoch – 1).

Natomiast uznania i wykonania polskie prokuratury odmówiły łącznie w przypadku 11 nakazów (z czego z Austrii – 1, z Francji – 4, z Luksemburga – 1, z Niemiec – 4, ze Słowenii – 1).

W 2022 r. polskie jednostki prokuratury wydały i przekazały na podstawie rozporządzenia do organów innych państw członkowskich UE łącznie 11 nakazów zabezpieczenia. Nakazy te skierowano do następujących państw: Hiszpanii – 1, Litwy – 5, Niemiec – 4 oraz Słowacji – 1.

Odnośnie do tych nakazów do uznania i ich wykonania doszło w 4 przypadkach (w 3 na Litwie i 1 w Słowacji), przy czym w żadnej sprawie w 2022 r. nie nastąpiła odmowa uznania i wykonania nakazu.

W 2023 r. liczba nakazów zabezpieczenia przekazanych do polskich prokuratur zmniejszyła się widocznie – z 41 do 26 wniosków (por. tabela 2).

Tabela 2. Nakazy zabezpieczenia wydane przez organ innego państwa członkowskiego Unii Europejskiej i przekazane do polskiej prokuratury na podstawie rozporządzenia 2018/1805 w 2023 r.

Lp.	Państwo	Liczba nakazów zabezpieczenia otrzymanych od innego państwa członkowskiego Unii Europejskiej	Liczba otrzymanych od innego państwa członkowskiego Unii Europejskiej nakazów zabezpieczenia		
			które zostały uznane	które zostały wykonane	których uznania i wykonania odmówiono
1	Prokuratura Europejska	2	2	1	0
2	Austria	1	1	0	0
3	Belgia	0	0	0	0
4	Bułgaria	0	0	0	0
5	Chorwacja	0	0	0	0
6	Cypr	0	0	0	0
7	Czechy	0	0	0	0
8	Dania	0	0	0	0
9	Estonia	1	0	0	0
10	Finlandia	0	0	0	0
11	Francja	3	1	1	0
12	Grecja	0	0	0	0
13	Hiszpania	0	0	0	0
14	Holandia	4	1	0	0
15	Irlandia	0	0	0	0
16	Litwa	1	0	0	1
17	Luksemburg	0	0	0	0
18	Łotwa	0	0	0	0
19	Malta	0	0	0	0

20	Niemcy	10	9	6	0
21	Portugalia	0	0	0	0
22	Rumunia	0	0	0	0
23	Słowacja	0	0	0	0
24	Słowenia	0	0	1	0
25	Szwecja	0	0	0	0
26	Węgry	0	0	0	0
27	Włochy	4	3	3	0
28	inne (np. Wielka Brytania)	0	0	0	0
	OGÓŁEM	26	17	12	1

Źródło: Dane Prokuratury Krajowej (tabela nr 21) za 2023 r.

Z danych zawartych w tabeli 2 wynika, że spośród 26 skierowanych do polskich prokuratur nakazów zabezpieczenia w 2023 r. znalazły się nakazy z: Austrii – 1, Estonii – 1, Francji – 3, Holandii – 4, Litwy – 1, Niemiec – 10, Włoch – 4 i Prokuratury Europejskiej – 2.

Za uznane zostało 17 nakazów, wykonano zaś 12, a w jednym przypadku (nakazu z Litwy) odmówiono jego wykonania.

W 2023 r. polskie jednostki prokuratury na podstawie rozporządzenia do organów innych państw członkowskich UE wydały łącznie 13 nakazów zabezpieczenia. Nakazy te skierowano do następujących państw: Belgii – 1, Czech – 1, Francji – 2, Hiszpanii – 1, Holandii – 2, Irlandii – 1, Litwy – 3, Szwecji – 1 i Węgier – 1. Spośród nich 7 nakazów zostało uznanych, 10 uznanych i wykonanych, a w jednym przypadku wykonania odmówiono (nakaz skierowany do Litwy).

Porównując te dwa lata, o ile liczba nakazów zabezpieczenia kierowanych przez polskie organy jest na podobnym poziomie (11 wniosków w 2022 r. i 13 w 2023 r.), to liczba wpływających do Polski nakazów zmniejszyła się 1,5-krotnie (z 41 w 2022 r. do 26 w 2023 r.). Trudno ustalić przyczyny tego stanu rzeczy. Być może spadek ten wynikał z faktu, że spraw, w których mogło mieć zastosowanie rozporządzenie, było statystycznie mniej. Nie można jednak wykluczyć, że spadek ten był wynikiem utraty zaufania do polskich organów sądowych przez inne państwa członkowskie w związku z toczącą się na podstawie art. 7 TUE procedurą o naruszenie praworządności³⁰.

³⁰ Procedura z art. 7 ust. 1 TUE wobec Polski została wszczęta w grudniu 2017 r. (https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_17_5367, dostęp: 24 lipca 2024), a decyzję o jej zamknięciu Komisja podjęła w maju 2024 r. (https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_24_2461, dostęp: 24 lipca 2024).

2.2.2. Dane dotyczące nakazów konfiskaty

Z danych uzyskanych z Wydziału Statystyki Ministerstwa Sprawiedliwości wynika, że pierwsze statystyki przekazywane do Komisji w oparciu o rozporządzenie pochodzą z 2023 r. Wcześniej odpowiednie dane dotyczące wykonywania nakazów konfiskaty były również przekazywane, ale w związku z realizacją dyrektywy 2014/41/UE.

W 2023 r. nie odnotowano, by wpłynął do sądów okręgowych jakikolwiek wniosek o wykonanie nakazu konfiskaty wydanego w innym państwie członkowskim. Natomiast do sądów rejonowych wpłynęło w tym roku łącznie 12 nakazów konfiskaty³¹ (w tym do SR w Tczewie – 1, do SR w Częstochowie – 1, do SR dla Krakowa-Nowej Huty – 2, do SR w Miechowie – 1, do SR Poznań – Nowe Miasto i Wilda – 3, do SR w Słubicach – 1, do SR w Koszalinie – 2, do SR dla Wrocławia-Fabrycznej – 1).

W roku tym załatwiono razem 7 wniosków, z tego uznano 2 (w SR Poznań – Nowe Miasto i Wilda – 1, w SR w Słubicach – 1) i wykonano 2 (w SR Poznań – Nowe Miasto i Wilda – 1, w SR w Słubicach – 1). Natomiast na okres następny pozostawiono do rozpoznania 5 nakazów (w SR Poznań – Nowe Miasto i Wilda – 2, w SR w Koszalinie – 2, w SR dla Wrocławia-Fabrycznej – 1).

³¹ Dane ze sprawozdania MS-S5r w sprawach karnych i wykroczeniowych, Dz. 1.1 w. 100.

3. Wykonywanie nakazów konfiskaty w świetle badań aktowych

3.1. Ogólna charakterystyka otrzymanych akt

W momencie rozpoczęcia badania dysponowałyśmy statystyką Ministerstwa Sprawiedliwości za 2023 r., zgodnie z którą w polskich sądach było rozpatrywanych dwanaście spraw z wniosków o wykonanie nakazu konfiskaty mienia. Zwróciłyśmy się zatem do odpowiednich sądów o przekazanie nam akt wszystkich spraw do badania. Do IWS wpłynęło dziewięć akt spraw. Co do dwóch spraw sądy przekazały informację, iż niemożliwe jest ich przekazanie z uwagi na toczące się w nich postępowanie, a co do jednej, że przekazanie może nastąpić po rozpatrzeniu przez sąd kolejnych terminów rozpraw (przekazanie nie nastąpiło jednak w czasie wyznaczonym na wykonanie badania). Ostatecznie więc analizie mogłyśmy poddać dziewięć spraw, czyli niemal wszystkie sprawy przesłane z państw UE w przedmiocie wniosków o konfiskatę mienia prowadzonych przed polskimi sądami w 2023 r.

Z uwagi na tak małą próbę badawczą analiza zebranych materiałów ma charakter opisowy.

Wszystkie zbadane sprawy, jak już wspomniano, były prowadzone przed sądami rejonowymi. Przekazane do Polski nakazy konfiskaty pochodziły z Litwy (4 wnioski), Niemiec (4 wnioski) i Belgii (1 wniosek).

We wszystkich aktach był załączony wypełniony formularz zaświadczenia – zawsze w języku państwa wydającego i niemal zawsze przetłumaczony na język polski (w jednej sprawie – nr 2 – brakowało zaświadczenia po polsku).

Sprawy najczęściej były rozpatrywane na jednym posiedzeniu sądu – w dwóch przypadkach były to dwa posiedzenia. Wszystkie nakazy konfiskaty dotyczyły osób fizycznych, które występowały w postępowaniu jako skazane, oraz osób, wobec których wydano nakaz konfiskaty. Wszystkie nakazy dotyczyły kwoty pieniężnej.

Tylko w jednej sprawie został dotrzymany przez organ wykonujący termin wydania decyzji w przedmiocie uznania i wykonania nakazu konfiskaty, który zgodnie z art. 20 rozporządzenia wynosi 45 dni od otrzymania zaświadczenia. Była to sprawa nr 2, w której od wpływu dokumentów z zaświadczeniem do sądu do dnia wydania postanowienia w sprawie minęło 31 dni.

Natomiast jedynie w trzech przypadkach sądy w przedmiotowych sprawach wydały postanowienia bezpośrednio na podstawie rozporządzenia (sprawy nr 2, 3 oraz 9). W pozostałych

sądy opierały swoje postanowienia na przepisach Kodeksu postępowania karnego, a w dwóch sprawach obok przepisów k.p.k. sąd wskazał przepisy Decyzji Ramowej Rady 2006/783/WSiSW w sprawie stosowania zasady wzajemnego uznawania do nakazów konfiskaty (sprawy nr 5 i 6). W obu tych przypadkach zaświadczenia były wydane przez litewski sąd 4.11.2022 r. (dotyczyły dwóch skazanych w jednej sprawie karnej, wobec których wydane zostały nakazy konfiskaty mienia) i były opatrzone nagłówkiem powołującym się na Decyzję Ramową Rady 2006/783/WSiSW.

Tylko w jednej sprawie polski sąd odmówił wykonania nakazu konfiskaty (sprawa nr 4). Należy jednak zwrócić uwagę, że powodem odmowy było błędne ustalenie miejsca pobytu osoby, wobec której został wydany nakaz. Pod wskazanym w zaświadczeniu adresem nie tylko nie przebywał skazany, ale także sam adres był błędny: numer lokalu nie istniał w rzeczywistości przy podanej ulicy.

3.2. Szczegółowy opis poszczególnych spraw

Sprawa nr 1

Nakaz konfiskaty wpłynął do właściwego sądu rejonowego 7.06.2023 r. po przekazaniu z Sądu Okręgowego w Krakowie, do którego skierowała się z nakazem Prokuratura w Meiningen w Niemczech. W piśmie przewodnim z Sądu Okręgowego zawarta jest informacja, że nakaz jest kierowany na podstawie Decyzji Ramowej Rady 2006/783/WSiSW z 6.10.2006 r. w sprawie zastosowania zasady wzajemnego uznawania do nakazów konfiskaty.

Nakaz konfiskaty został wydany 20.02.2020 r. i dotyczył kwoty pieniężnej. Sąd skazujący orzekł, że mienie stanowi korzyści pochodzące z przestępstwa albo ich pełną lub częściową równowartość.

Kwota podlegająca egzekucji w państwie wykonującym, tzn. w Polsce, to: 7 200 euro, a całkowita kwota objęta nakazem wynosiła 8 700 euro. Różnica wynika z tego, że kara pieniężna wynosiła 1 500 euro, a konfiskata ekwiwalentu wartości mienia 7 200 euro.

W zaświadczeniu jest wskazany polski adres jako lokalizacja mienia/ źródła dochodów skazanej. Mienie nie zostało zabezpieczone na podstawie rozporządzenia (UE) 2018/1805. Skazana nie stawiała się osobiście na rozprawie – doręczono jej nakaz konfiskaty 19.03.2020 r. i wyraźnie pouczono ją o przysługujących jej prawach.

Podsądną jest kobieta, obywatelka Polski. W chwili wydania nakazu konfiskaty miała 46 lat. W aktach nie został załączony wyrok sprawy karnej, a w zaświadczeniu nie zostały odnotowane w odpowiednich polach informacje o przestępstwie, dlatego nie mamy wiedzy o szczegółach czynu, jaki popełniła skazana.

Od wpływu nakazu do wydania postanowienia minęły blisko 4 miesiące (112 dni), czyli termin przewidziany w rozporządzeniu został znacznie przekroczony.

Postanowienie polskiego sądu z 27.09.2023 r. brzmi w interesującym nas zakresie następująco: „na podstawie art. 611fu § 1 i 5 k.p.k., art. 611c § 3 k.p.k., art. 611fze § 1 k.p.k. [sąd postanawia; dodano: JK, EZ] stwierdzić iż konfiskata mienia orzeczona wobec [...] w dniu 20.02.2020 r. przez Amtsgericht Meiningen w wysokości 7 200 euro podlega wykonaniu na terytorium RP i odpowiada ona kwocie 30 808,08 zł”.

Na etapie wykonawczym skazana zwróciła się o rozłożenie kwoty konfiskaty na raty (wpływ pisma 8.11.2023 r.). Postanowieniem sądu z 28.12.2023 r. rozłożono kwotę na 30 rat po 1000 zł i jedną ratę w wysokości 808,08 zł. W aktach są potwierdzenia wpłat 2 rat (2000 zł).

Sprawa nr 2

Dnia 14.08.2023 r. do sądu rejonowego wpłynęło pismo z Departamentu Współpracy Międzynarodowej i Praw Człowieka MS: „Dotyczy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/1805 z dnia 14 listopada 2018 r., w sprawie wzajemnego uznawania nakazów zabezpieczenia i nakazów konfiskaty”. Wydział Międzynarodowej Pomocy Prawnej w sprawach Karnych MS w załączeniu przesyła – wg właściwości – wniosek władz litewskich o wykonanie nakazu konfiskaty.

Nakaz konfiskaty wydano 23.03.2023 r. i dotyczy mienia o równoważnej wartości (w przypadku konfiskaty równowartości). Sąd orzekł, że mienie stanowią narzędzia służące do popełnienia przestępstwa albo wartość takich narzędzi.

Całkowita kwota objęta nakazem to 6000 euro. W zaświadczeniu został wskazany adres zamieszkania skazanego w Polsce.

Nakaz dotyczył mężczyzny, obywatela Polski. W chwili wydania nakazu konfiskaty miał 33 lata. Przestępstwo, w związku z którym został wydany nakaz konfiskaty, to: „ułatwianie bezprawnego wjazdu i stałego przebywania”. W sprawie karnej wyrokiem z 23.03.2023 r. litewski sąd (Izba w Poswołu Sądu Dzielnicowego w Poniewieżu) skazał go na grzywnę (5000 euro) i środek karny w postaci konfiskaty mienia na rzecz Skarbu Państwa w postaci kwoty pieniężnej równoważnej wartości samochodu Kia Sportage (6000 euro) i telefonu komórkowego.

Skazany nie pojawił się osobiście na rozprawie i nakaz konfiskaty został mu doręczony 16.05.2023 r.

Od wpływu zaświadczenia władz litewskich dotyczącego nakazu do polskiego sądu do wydania postanowienia o jego uznaniu i wykonaniu minęło 31 dni.

Postanowienie polskiego sądu z 14.09.2023 r. jako podstawę prawną uznania i wykonania nakazu powołuje: „art. 18 ust. 1 i 3 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE)

2018/1805 z dnia 14.11.2018 r. w sprawie wzajemnego uznawania nakazów zabezpieczenia i nakazów konfiskaty”.

Sąd postanowił **uznać i wykonać** nakaz konfiskaty na rzecz Skarbu Państwa w kwocie 6000 euro, określając wysokość kwoty podlegającej konfiskacie na 28 120,80 zł. W uzasadnieniu sąd przywołał art. 18 rozporządzenia i stwierdził, że nie ma podstaw do odmowy uznania i wykonania nakazu konfiskaty.

W aktach sprawy nie było dalszych informacji o wykonaniu nakazu.

Sprawa nr 3

Dnia 21.07.2022 r. do sądu rejonowego wpłynęło pismo Prezesa Sądu Okręgowego Gorzów Wielkopolski z załączonym wnioskiem Prokuratury Okręgowej w Berlinie. Dokumenty zostały skierowane w oparciu o przepisy rozporządzenia (UE) 2018/1805.

Nakaz konfiskaty wydano 19.02.2018 r. i dotyczył kwoty pieniężnej. Sąd orzekł, że mienie stanowi korzyści pochodzące z przestępstwa albo ich pełną lub częściową równowartość.

Kwota podlegająca egzekucji w państwie wykonującym to: 161 542,49 euro, a całkowita kwota objęta nakazem to: 150 000 euro. Różnica między tymi kwotami wynika z uwzględnienia kosztów postępowania, którymi skazany został obciążony wraz z nakazem konfiskaty.

Podstawą przekazania nakazu państwu wykonującemu było stwierdzenie, że określony składnik lub określone składniki mienia znajdują się w państwie wykonującym. Informacje pozyskane w toku sprawy karnej wskazują, że skazany posiada podane w zaświadczeniu rachunki prowadzone w polskim banku. Mienie nie zostało zabezpieczone na podstawie rozporządzenia (UE) 2018/1805.

Nakaz dotyczył mężczyzny, obywatela Polski – urodzonego i mieszkającego w Polsce. W chwili wydania nakazu konfiskaty miał 66 lat. Mężczyzna został skazany przez niemiecki sąd za oszustwo: podał się poszkodowanemu za konsula ambasady Polski w Berlinie i przekonał go do przekazania środków na rzekomą rozbudowę ambasady polskiej w Bratysławie. Zawarta została umowa, zgodnie z którą po zapewnieniu finansowania w kwocie 150 000 euro poszkodowany miał zostać mianowany *attaché* ds. gospodarczych w ambasadzie polskiej w Bratysławie oraz otrzymać obok niemieckiego obywatelstwo polskie. Kwota finansowania miała zostać przekazana w formie pożyczki. Po jej przelaniu na wskazane konto kontakt z oszustem się urwał. Dlatego poszkodowany wypowiedział umowę i zażądał zwrotu pieniędzy. Skazany stawił się osobiście na rozprawie.

Od wpływu nakazu do wydania postanowienia minęło 8 miesięcy (243 dni).

Postanowienie polskiego sądu z 21.03.2023 r. zostało wydane na podstawie art. 18 ust. 1 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/1805 z dnia 14.11.2018 r. w sprawie wzajemnego uznawania nakazów zabezpieczenia i nakazów konfiskaty i brzmiało

następująco: sąd postanowił „uznać nakaz konfiskaty mienia i wykonać w Rzeczypospolitej Polskiej orzeczenie niemieckiego sądu w części dotyczącej konfiskaty mienia przez zajęcie środków pieniężnych przechowywanych w banku [...] w Polsce do kwoty 150 000 euro lub równowartości tej kwoty w złotych. Zgodnie z zaświadczeniem środki pozyskane w wyniku wydania nakazu konfiskaty mają być przekazane na rachunek bankowy wskazany w zaświadczeniu do państwa wydania nakazu”. W aktach nie znaleźliśmy jednak śladów porozumienia się stron polskiej i niemieckiej w zakresie przekazania mienia.

Sprawa nr 4

Do sądu rejonowego wpłynęło pismo z Sądu Okręgowego we Wrocławiu (8.12.2023 r.), wraz z którym został przekazany wg właściwości wniosek nadesłany przez Sąd Okręgowy w Kownie – z 28.11.2023 r. o uznanie i wykonanie litewskiego orzeczenia na podstawie Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/1805. W piśmie czytamy: „Wniosek wykonać należy poza zwykłą kolejnością spraw wpływających do sądu, jeżeli został on oznaczony przez organ jako pilny, a po jego wykonaniu korespondencję przekazać bezpośrednio do organu, informując o powyższym Prezesa Sądu Okręgowego we Wrocławiu”.

Nakaz konfiskaty wydano 7.02.2023 r. i dotyczył kwoty pieniężnej. Sąd orzekł, że mienie stanowią narzędzia służące do popełnienia przestępstwa albo wartość takich narzędzi. Kwota podlegająca egzekucji w państwie wykonującym to 7785 euro. W zaświadczeniu jest wskazany polski adres zamieszkania skazanego.

Nakaz dotyczył mężczyzny, obywatela Ukrainy – urodzonego w Ukrainie, ale mieszkającego w Polsce. W chwili wydania nakazu konfiskaty miał 25 lat. Mężczyzna został skazany przez litewski sąd za nielegalny przemyt osób przez granicę państwową. W październiku 2022 r. po uprzednim ustaleniu wynagrodzenia skazany wraz ze współnikami podjął się przemycenia przez granicę litewsko-polską dziesięciu obcokrajowców (obywateli Egiptu i Syrii). W trakcie przejazdu zostali zatrzymani jeszcze na terenie Litwy przez funkcjonariuszy Straży Granicznej. Do przewozu cudzoziemców posłużyły wypożyczone do tego celu samochody. Zdaniem litewskiego sądu powinny one zostać skonfiskowane. Z uwagi jednak na to, że auta należały do osób trzecich, a nie znaleziono dowodów, aby właściciele byli świadomi o ich przestępczym wykorzystaniu, sąd postanowił wyegzekwować kwotę pieniężną równoważną ich wartości od skazanych. Łączna kwota podlegająca konfiskacie została podzielona w równych częściach od wszystkich sprawców przestępstwa. Skazany stawiał się osobiście na rozprawie.

W aktach znajduje się zarządzenie z 16.01.2024 r., w którym czytamy, że „na podstawie art. 7 ust. 3 w zw. z art. 4 ust. 2 i 3 Decyzji Ramowej Rady 2005/214/WSiSW z dnia 24 lutego 2005 r. w sprawie stosowania zasady wzajemnego uznawania do kar o charakterze

pieniężnym, zarządzam zwrócić się do organu państwa obcego o nadesłanie przetłumaczonego na język polski orzeczenia – odpisu wyroku w Kownie [...]”. Odpowiedni, przetłumaczony odpis wyroku został załączony do akt.

Od wpływu nakazu do wydania postanowienia minęły ponad 2 miesiące (75 dni).

Postanowieniem polskiego sądu z 21.02.2024 r. postanowiono, na podstawie art. 611fg pkt 2 k.p.k. **odmówić wykonania wniosku** Sądu Okręgowego w Kownie z 28.11.2023 r. w przedmiocie wykonania orzeczenia.

W uzasadnieniu sąd wskazał, że wobec faktu, iż skazany nie jest obywatelem Polski, sąd zlecił wywiad policji, aby zweryfikować, czy przebywa on pod podanym w zaświadczeniu adresem. Jak się okazało, przy ulicy wskazanej jako miejsce zamieszkania nie istnieje numer domu podany w adresie sprawcy. Policja nie ustaliła aktualnego miejsca jego zamieszkania.

Sprawa nr 5

Do sądu rejonowego 31.01.2023 r. wpłynęło pismo Prezesa Sądu Okręgowego w Krakowie, wraz z którym przesłana została – „zgodnie z właściwością – w trybie art. 611fu § 1 k.p.k.” – korespondencja zagraniczna Sądu Okręgowego w Kownie, zawierająca wniosek wraz z zaświadczeniem, sporządzonym „na podstawie Decyzji Ramowej Rady 2006/783/WSiSW z 6.10.2006 r.”.

Załączone zaświadczenie było opatrzone nagłówkiem: „Zaświadczenie, o którym mowa w art. 4. Decyzji Ramowej Rady 2006/783/WSiSW w sprawie stosowania zasady wzajemnego uznawania do nakazów konfiskaty (częściowo zmienionej Decyzją Ramową Rady Unii 2009/299/WSiSW z dnia 26 lutego 2009 r.)”.

Nakaz konfiskaty wydano 4.11.2022 r. i dotyczył on kwoty pieniężnej. Sąd ustalił, że mienie stanowi narzędzie popełnienia przestępstwa. Kwota podlegająca egzekucji w państwie wykonującym to 5560 euro.

Nakaz dotyczył mężczyzny, obywatela Polski – urodzonego w Ukrainie, ale studiującego i mieszkającego w Polsce. W chwili wydania nakazu konfiskaty miał 22 lata. Sprawca próbował ze współnikami nielegalnie przemyścić trzech obcokrajowców (obywateli Afganistanu) przez granicę litewską do Polski. Nie dokonali przestępstwa, ponieważ zostali zatrzymani przez funkcjonariuszy Straży Granicznej. Sąd uznał, że samochód użyty do przestępstwa podlega konfiskacie. Skazani nie byli jednak jego właścicielami – auto zostało przez nich wynajęte. W tej sytuacji samochód został zwrócony właścicielowi, ponieważ nie było dowodów na to, aby wiedział on o przedsięwzięciu przestępczym. W związku z tym, że samochód należał do osoby trzeciej, sąd postanowił odzyskać od dwóch oskarżonych współników kwotę pieniężną równą wartości podlegającego konfiskacie mienia (samochodu).

Łączną kwotę sąd zdecydował odzyskać od skazanych w podziale na równe części po 5560 euro. Sprawca stawił się osobiście na rozprawie, w wyniku której wydano nakaz konfiskaty.

Od wpływu nakazu do wydania postanowienia minęły blisko 4 miesiące (113 dni).

Postanowienie polskiego sądu z 24.05.2023 r. jako podstawę decyzji podaje art. 7 ust. 1 i 4, art. 6 ust. 1 Decyzji Ramowej Rady 2006/783/WSiSW w sprawie stosowania zasady wzajemnego uznawania do nakazów konfiskaty oraz art. 611fu § 1 i § 5 k.p.k. w zw. z art. 611c § 3 k.p.k. i postanowił uznać orzeczenie wydane przez Sąd Okręgowy w Kownie w zakresie konfiskaty oraz przyjąć je do wykonania. Dokonano przeliczenia wskazanej kwoty 5560 euro na 26 075,28 zł.

W aktach sprawy znajdujemy informację, że skazany wpłacił całość konfiskaty: 26 075,28 zł w dniu 15.11.2023 r. (w aktach znajdowało się pokwitowanie z sądu). Brak jest informacji, na czyją rzecz kwotę tę wpłacił, ale należy założyć, że zgodnie z postanowieniem art. 30 ust. 7 rozporządzenia wpłynęła ona na rachunek Skarbu Państwa RP.

Sprawa nr 6

Ta sprawa dotyczy współsprawcy skazanego objętego konfiskatą w sprawie nr 5, dlatego ma taki sam początek – rozpoczyna się wpływem dokumentów przekazanych przez Prezesa Sądu Okręgowego w Krakowie.

W sprawie załączony jest taki sam wzór zaświadczenia opatrzony nagłówkiem odwołującym się do Decyzji Ramowej Rady 2006/783/WSiSW.

Nakaz konfiskaty wydano 4.11.2022 r. i dotyczył on kwoty pieniężnej. Sąd ustalił, że mienie stanowi narzędzie popełnienia przestępstwa. Kwota podlegająca egzekucji w państwie wykonującym to 5560 euro.

Nakaz dotyczył mężczyzny, obywatela Polski – urodzonego w Ukrainie, ale studiującego i mieszkającego w Polsce. W dniu wydania nakazu konfiskaty miał 19 lat. Został skazany w opisaney sprawie nr 5 za przestępstwo nielegalnego przewozu osób przez granicę państwową w celu korzyści osobistych. Sprawca stawił się osobiście na rozprawie, w wyniku której wydano nakaz konfiskaty.

Od wpływu nakazu do wydania postanowienia minęło 3 i pół miesiąca (106 dni).

Postanowienie polskiego sądu z 17.05.2023 r. zostało wydane na podstawie art. 7 ust. 1 i 4, art. 6 ust. 1 Decyzji Ramowej Rady 2006/783/WSiSW w sprawie stosowania zasady wzajemnego uznawania do nakazów konfiskaty oraz art. 611fu § 1 i § 5 k.p.k. w zw. z art. 611c § 3 k.p.k. Sąd postanowił w jego sentencji uznać orzeczenie wydane przez Sąd Okręgowy w Kownie w zakresie konfiskaty i przyjąć je do wykonania. Dokonano także przeliczenia wskazanej kwoty 5560 euro na 26 075,28 zł.

Na etapie wykonawczym wdrożona została egzekucja komornicza, która okazała się bezskuteczna. W tej sytuacji polski sąd przekazał do Sądu Okręgowego w Kownie pismo z 27.02.2024 r., w którym poinformował o konieczności umorzenia sprawy. Pismo miało następującą treść: „[...] informuje, że mimo prowadzenia postępowania egzekucyjnego przez okres kilku miesięcy w sprawie należność nie została wyegzekwowana, egzekucja komornicza okazała się bezskuteczna, jak również nie ma możliwości orzeczenia kar zastępczych. W związku z powyższym z uwagi na wyczerpanie środków prawnych przez tut. sąd, zwracam się z prośbą o rozważenie wycofania wniosku. Odpowiedź proszę udzielić w terminie 7 dni. Po upływie tego terminu tut. sąd wyda postanowienie o umorzeniu postępowania wykonawczego i zwróci sprawę bez wykonania”.

Po bezskutecznej egzekucji sąd postanowieniem z 26.03.2024 r. umorzył postępowanie wykonawcze, postanawiając „na mocy art. 15 § 1 k.k.w. w zw. z art. 611 fu § 6 k.p.k. umorzyć postępowanie wykonawcze w przedmiocie ściągnięcia względem skazanego na rzecz państwa zasądzonej kwoty pieniężnej. Kosztami postępowania obciążyć Skarb Państwa”.

Sprawa nr 7

W pierwszej kolejności Prokuratura Okręgowa w Częstochowie skierowała do Sądu Rejonowego w Częstochowie dokumenty dotyczące nakazu konfiskaty z Niemiec, załączając pismo przewodnie następującej treści: „uprzejmie przesyłam omyłkowo nadesłane do tut. Prokuratury Zaświadczenie dot. konfiskaty SR Frankfurt nad Menem [...] wraz z załącznikami [...]”. Następnie 23.05.2023 r. prezes tego sądu skierował dokumentację do przewodniczącego wydziału karnego Sądu Rejonowego w Częstochowie z pismem o następującej treści: „W załączeniu przesyłam pismo SR we Frankfurcie nad Menem [...] przesłane z Prokuratury Okręgowej w Częstochowie pismem z dnia 19.05.2023 [...] do dalszych czynności celem losowania w SLPS”.

Nakaz konfiskaty w tej sprawie wydano 30.09.2020 r. i dotyczył on kwoty pieniężnej. Sąd orzekł, że mienie, którego dotyczy nakaz, stanowi korzyści pochodzące z przestępstwa albo ich pełną lub częściową równowartość.

Kwota podlegająca egzekucji w państwie wykonującym to 5584,54 euro. W zaświadczeniu została zawarta informacja, że zabezpieczone zostały wstępnie środki na dwóch kontach bankowych sprawcy prowadzonych w Polsce. Na rachunkach bankowych zostały zabezpieczone środki w kwocie 5584,54 euro.

Nakaz dotyczył mężczyzny, obywatela Polski mieszkającego w Niemczech. W chwili wydania nakazu konfiskaty miał 37 lat i był skazany w sprawie karnej, w której wydano nakaz za oszustwo³².

Niemiecki sąd 30.09.2020 r. skazał podsądnego za oszustwa w stu czterdziestu dwóch przypadkach, w dwóch przypadkach w zbiegu z naruszeniem ustawy o znakach towarowych oraz za naruszenie ustawy o broni na łączną karę 2 lat i 9 miesięcy pobawienia wolności.

Skazany prowadził od co najmniej 2016 r. działalność przestępczą w postaci fałszywych transakcji na internetowych platformach sprzedażowych takich jak eBay czy eBay-Kleinanzeigen. Założył na tych portalach kilkaset kont, na których podawał fałszywe dane osobowe. Działał w ten sposób, że oferował sprzedaż towarów, których zgodnie z założonym przez siebie planem nie dostarczał kupującym. Wzbogacał się dzięki środkom wpłacanym przez klientów na swoje liczne konta bankowe. Zazwyczaj nie wysyłał klientom żadnych towarów, a w dwóch przypadkach zamiast oryginalnych przedmiotów wysłał małowartościowe podróbki. W wyroku orzeczono łączną konfiskatę 130 042,66 euro na rzecz pokrzywdzonych.

Od wpływu nakazu do wydania postanowienia minęło 5 miesięcy (153 dni).

Postanowienie polskiego sądu z 23.10.2023 r. stwierdzało, że sąd postanowił: „na podstawie art. 611fu § 1 i 5 k.p.k. i art. 611fx k.p.k. wykonać prawomocne orzeczenie w zakresie przypadku mienia pochodzącego z przestępstwa poprzez przepadek kwot zabezpieczonych na rachunkach skazanego”. Tutaj wymienione zostały rachunki bankowe wskazane w zaświadczeniu.

Sąd w uzasadnieniu postanowienia zwrócił uwagę, że „Do wniosku załączono poświadczony z oryginałem odpis prawomocnego orzeczenia oraz zaświadczenie, o którym mowa w art. 611fu § 2 k.p.k.”.

Sprawa nr 8

Dnia 26.05.2023 r. do Prokuratury Rejonowej w Tczewie i BOI Karne Sądu Rejonowego w Tczewie wpłynął mail z Belgii z załączonym europejskim nakazem konfiskaty. Pismo Prezesa Sądu Rejonowego do wydziału VI wykonywania orzeczeń Sądu Rejonowego w Tczewie stwierdzało: „w związku z treścią pisma wydanego w imieniu Królestwa Belgii, dot. realizacji nakazu konfiskaty [...] przekazuję do realizacji zgodnie z zasadami określonymi w Rozporządzeniu 2018/1805”.

W aktach sprawy znajduje się ponadto pismo pełnomocnika pokrzywdzonego z 27.06.2023 r. z prośbą o przyspieszenie rozpoznania sprawy.

³² Przystępstwo w zaświadczeniu: nadużycia finansowe, w tym nadużycia i inne przestępstwa naruszające interesy finansowe UE zdefiniowane w dyrektywie (UE) 2017/1371.

Nakaz konfiskaty wydano 8.12.2022 r. i dotyczył on kwoty pieniężnej. Sąd orzekł, że mienie, którego dotyczy nakaz, stanowi korzyści pochodzące z przestępstwa albo ich pełną lub częściową równowartość. Kwota podlegająca egzekucji w państwie wykonującym to 1 342 366,63 euro. Natomiast całkowita kwota objęta nakazem to 1 529 017,04 euro. W Belgii zajęto 97 916,01 euro i zdeponowano na belgijskim koncie Centralnej Agencji ds. Zajęć i Zeznań (C.O.I.V.), a także 10 520 zł (2200 euro) i 10 520 zł (2534,40 euro). Wszczęto procedurę sprzedaży szeregu zajętych ruchomości. Orientacyjna wartość tych towarów została wstępnie oszacowana na 84 000 euro. W Polsce na wniosek Prokuratury Krajowej w Gdańsku miały miejsce blokady ruchomości tj. środków na rachunkach bankowych (402 516,46 zł + 447 804,36 euro) oraz samochodu o wartości szacowanej na 95 000 zł.

W Polsce także toczyło się postępowanie karne przeciwko sprawcy, a organy niemieckie prowadziły w jego sprawie korespondencję z polskim prokuratorem (załączoną do badanych akt).

Nakaz dotyczył mężczyzny, obywatela Belgii – urodzonego w Polsce, mieszkającego w Belgii. W chwili wydania nakazu konfiskaty miał 37 lat. Został skazany za przestępstwo określone w zaświadczeniu jako „pranie dochodów pochodzących z przestępstwa oraz przestępczość komputerowa”.

Sprawca był pracownikiem w oddziale międzynarodowej spółki, w której przez 14 miesięcy sprzeniewierzył ponad półtora miliona euro. Został skazany za oszustwa – fałszywe przelewy celem sprzeniewierzenia – oraz za fałszerstwo komputerowe – fałszował oryginalne faktury, zawyżając należne kwoty. Ponadto został skazany za pranie nielegalnie uzyskanych środków. Sprzeniewierzone środki zostały przelane na polskie konta bankowe, rachunki bankowe jego bliskich. Sprawca stawiał się osobiście na rozprawie.

Od wpływu nakazu do wydania postanowienia minęły 3 miesiące (91 dni).

Postanowienie polskiego sądu z 25.08.2023 r. brzmi następująco: „na podstawie art. 611c § 3 k.p.k. w zw. z art. 611fu § 1 k.p.k. w zw. z art. 611fw § 1–3 k.p.k. *a contrario* z art. 611fzb § 2–3 k.p.k. oraz z art. 45 § 1–3 k.k., sąd postanawia przejąć do wykonania orzeczoną przez belgijski sąd nakaz konfiskaty co do pieniędzy w kwotach: 402 516,46 zł i 447 804,36 euro zdeponowanych na rachunkach bankowych Prokuratury Okręgowej w Gdańsku oraz samochodu osobowego”.

Sprawa nr 9

W aktach sprawy na początku znajduje się pismo Prezesa Sądu Okręgowego, który skierował do Prezesa Sądu Rejonowego nadesłany przez Prokuraturę w Giessen wniosek „o wykonanie kary pieniężnej”. Państwem wydającym nakaz były Niemcy. Data wpływu pisma do sądu rejonowego to 23.10.2023 r.

Do wniosku załączone jest pismo niemieckiej prokuratury w oryginale i tłumaczeniu na język polski. W piśmie tym czytamy: „w załączeniu przesyłam Państwu zaświadczenie zgodnie z artykułem 4 Decyzji Ramowej Rady 2006/783/WSiSW w sprawie stosowania zasady wzajemnego uznawania do nakazów konfiskaty wraz z odpisem wyroku”. Do pisma załączone jest zaświadczenie w języku polskim i niemieckim oraz wyrok Sądu Krajowego w Giessen w oryginale. Zaświadczenie zostało wydane 8.09.2023 r. i było opatrzone nagłówkiem: „Zaświadczenie, o którym mowa w artykule 4 Decyzji Ramowej Rady 2006/783/WSiSW w sprawie stosowania zasady wzajemnego uznawania do nakazów konfiskaty”. Pismo wraz z załącznikami z niemieckiej prokuratury wpłynęło do polskiego Sądu Okręgowego 17.10.2023 r.

Dnia 31.01.2024 r. sąd rejonowy wydał zarządzenie, aby zwrócić się do Prokuratury w Giessen o niezwłoczne (w terminie do 29.02.2024 r.) nadesłanie zaświadczenia zgodnego z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/1805 z dnia 14 listopada 2018 r. w sprawie wzajemnego uznawania nakazów zabezpieczenia i nakazów konfiskaty (art. 19 rozporządzenia), gdzie wskazano, że to rozporządzenie zastąpiło decyzję ramową, na którą powołała się niemiecka prokuratura.

Odpowiedź strony niemieckiej wpłynęła do sądu rejonowego 3.04.2024 r., czyli ponad miesiąc po wyznaczonym terminie. Jednak samo pismo przewodnie datowane jest na 19.02.2024 r. Czytamy w nim, że prokuratura w Giessen załącza odpowiednie zaświadczenie oraz prosi o wybaczenie za omyłkowe przesłanie zaświadczenia w sprawie konfiskaty zgodnie z art. 4 nieobowiązującej już decyzji ramowej.

Jak czytamy w odpowiednim już zaświadczeniu (zgodnym z rozporządzeniem), nakaz konfiskaty został wydany 9.09.2020 r. i uprawomocnił się tego samego dnia.

Sąd orzekł, że mienie, którego dotyczy nakaz, stanowi korzyści pochodzące z przestępstwa albo ich pełną lub częściową równowartość. Nakaz dotyczył kwoty pieniężnej – kwota podlegająca egzekucji wynosiła 1000 euro i była to całkowita kwota objęta nakazem. Jako podstawę pozwalającą przypuszczać, że osoba, której dotyczył nakaz, posiada mienie w państwie wykonującym, wskazano w zaświadczeniu fakt, że osoba, której nakaz dotyczy, mieszka w Polsce. W części M zaświadczenia został wskazany rachunek bankowy państwa wydającego. Nie wskazano przy tym żadnych informacji co do tego, komu należy przekazać skonfiskowane mienie.

Nakaz dotyczył mężczyzny obywatelstwa polskiego, zamieszkałego w Polsce, który w dniu wydania nakazu konfiskaty miał 32 lata. W postępowaniu występował jako osoba, wobec której wydano nakaz konfiskaty. Podesądny został skazany za wykonanie dwóch kradzieży na zlecenie. We wrześniu 2018 r. został nakłoniony przez nieznaną osobę, aby w zamian za zapłatę 1000 euro ukraść samochód. Po pierwszej nieudanej próbie kradzieży za drugim podejściem sprawca wykonał zadanie – ukraść i przekazać zleceniodawcy samochód w zamian za wynagrodzenie. Zleceniodawca potrzebował auta, aby dokonać tzw. „błyskawicznego

włamania” do sklepu jubilerskiego. Skazany stawił się osobiście na rozprawie, w wyniku której wydano nakaz konfiskaty.

Od daty wpływu nakazu do sądu rejonowego 23.10.2023 r. do dnia wydania postanowienia minęło blisko 6 miesięcy (176 dni). Jednak licząc od daty wpływu prawidłowego zaświadczenia wydanego na podstawie rozporządzenia (3.04.2024 r.), minęło jedynie 13 dni, co pozwalałoby uznać, że w tej sprawie zachowany został termin na rozpoznanie wniosku zgodnie z art. 20 rozporządzenia.

Dnia 16.04.2024 r. odbyło się posiedzenie sądu rejonowego i tego samego dnia sąd wydał postanowienie w sprawie. Sąd postanowił „na podstawie artykułu 18 ustęp 1 Rozporządzenia [...] uznać nakaz konfiskaty wydany przez Sąd Krajowy (Landgericht) Giessen z 9.09.2020 r. [...] w zakresie kwoty w wysokości 4455 złotych stanowiących korzyść z przestępstwa”. W punkcie drugim postanowienia sąd wskazał, by wykonanie konfiskaty zlecić Naczelnikowi Urzędu Skarbowego. W momencie badania w aktach nie było informacji o wykonaniu nakazu konfiskaty.

4. Ocena realizacji rozporządzenia w zakresie wykonywania nakazów konfiskaty przez polskie sądy – wnioski końcowe

4.1. Podstawa prawna postanowienia o uznaniu

Badania aktowe pozwoliły na uchwycenie pewnych niepokojących tendencji orzeczniczych i sformułowanie w związku z tym następujących wniosków. Przede wszystkim zastanawiające jest, że pomimo iż wiedza na temat bezpośredniego obowiązywania rozporządzeń unijnych powinna być wśród sędziów powszechna po 20 latach członkostwa Polski w UE, w większości badanych spraw sądy powoływały niewłaściwą podstawę prawną wydanych postanowień o uznaniu i wykonaniu orzeczenia.

Jedynie w trzech przypadkach (sprawy nr 2, 3 i 9) sądy w badanych sprawach wydały postanowienia bezpośrednio na podstawie rozporządzenia, cytując prawidłowo odpowiednie przepisy.

W sprawie nr 2 polski sąd prawidłowo powołał art. 18 ust. 1 oraz ust. 3, przy czym w uzasadnieniu postanowienia sąd przytoczył te przepisy *in extenso*, co jak się wydaje, nie było konieczne. Przytaczanie pełnej treści tych przepisów rozporządzenia bez żadnego komentarza nie było celowe, zwłaszcza że brak jest w uzasadnieniu informacji, czego dotyczy np. art. 14 rozporządzenia, a także która część art. 18 ust. 3 rozporządzenia ma w tym przypadku zastosowanie. Można też mieć wątpliwości, czy należało poprzestać na ogólnej formule, że brak „jest podstaw do odmowy uznania lub wykonania” bez wskazania chociażby, jakie podstawy sąd zbadał. W sprawie tej było to o tyle istotne, że zaświadczenie przekazane przez organy litewskie zostało sporządzone w języku angielskim i wbrew wymogom art. 17 ust. 2 rozporządzenia nie zostało przetłumaczone na język urzędowy państwa wykonującego, czyli język polski. Niemniej nie stwierdzono, aby RP skorzystała z możliwości złożenia oświadczenia w trybie art. 17 ust. 3 rozporządzenia mówiącego o tym, że zaświadczenie może być przekazane w innym języku niż język urzędowy państwa wykonania. Z akt sprawy nie wynika też, by polski sąd domagał się od organów litewskich przetłumaczenia zaświadczenia na język polski, co wydaje się chyba niedopuszczalne nawet w sytuacji, gdy sąd zna język angielski i miał możliwość skonfrontowania informacji odnoszących się do wyroku skazującego z uwierzytelnioną kopią oryginalnego nakazu konfiskaty. Załączona do tego zaświadczenia kopia orzeczenia skazującego sądu w Poniewieżu, która została najprawdopodobniej przesłana w języku oryginału (litewskim), była prawidłowa, gdyż w tym przypadku nie wymaga się

tłumaczenia. W aktach sprawy znajduje się wprawdzie kopia tłumaczenia tego orzeczenia na język polski, ale jak można przypuszczać, dokonana na zlecenie polskiego sądu.

W drugiej sprawie – nr 3 – w której również prawidłowo powołano art. 18 ust. 1 rozporządzenia, polski sąd uniknął wskazanych powyżej uchybień. W sprawie tej sąd w uzasadnieniu odwołał się do art. 19 rozporządzenia, odnosząc się po kolei do wszystkich wymienionych w tym przepisie dopuszczalnych przesłanek uzasadniających odmowę uznania i wykonania nakazu.

W sprawie nr 9 sąd dodatkowo wykazał się czujnością i zareagował prawidłowo na przesłane z niemieckiej prokuratury zaświadczenie wydane na podstawie Decyzji Ramowej Rady 2006/783/WSiSW – żądając przekazania prawidłowego zaświadczenia zgodnie z obowiązującym rozporządzeniem. Taka praktyka zasługuje na pozytywną ocenę, szczególnie z uwagi na pozostałe zbadane sprawy, w których w podobnej sytuacji sądy nie zareagowały w ten sposób.

W pozostałych sprawach sądy nieprawidłowo nie odwoływały się do rozporządzenia, lecz akceptowały błędnie wydane zaświadczenie powołujące się na niewłaściwe lub uchylone akty prawne i opierały swoje postanowienia na przepisach Kodeksu postępowania karnego. Dotyczyło to zarówno jedynej sprawy (nr 4), w której sąd odmówił uznania i wykonania nakazu, jak i pozostałych spraw, w których doszło do uznania i wykonania nakazów konfiskaty.

W sprawie nr 4, w której doszło do odmowy uznania nakazu litewskiego sądu, polski sąd dokonał odmowy na podstawie art. 61 § 1 pkt 2 k.p.k. Zgodnie z tym przepisem można odmówić uznania i wykonania orzeczenia, jeśli nie dołączono zaświadczenia albo zaświadczenie jest niekompletne lub w sposób oczywisty jest ono niezgodne z treścią orzeczenia. Przed wydaniem tego postanowienia sąd w dniu 16 stycznia 2024 r. wydał zarządzenie, w którym zażądał przesłania przetłumaczonego na język polski (co podkreślono) odpisu wyroku skazującego oraz postanowienia sądu w przedmiocie wykonania nakazu w Polsce, w terminie 1 miesiąca pod rygorem odmowy wykonania nakazu. W zarządzeniu powołano się na art. 7 ust. 3 w zw. z art. 4 ust. 1 i 3 Decyzji Ramowej UE 2005/214/WSiSW z dnia 24 lutego 2005 r. w sprawie stosowania zasady wzajemnego uznawania kar o charakterze pieniężnym, pomimo iż z art. 2 tej decyzji ramowej wynika wprost, że pojęcie „kary o charakterze pieniężnym” nie obejmuje: nakazu konfiskaty przedmiotów służących do popełnienia przestępstwa i wykroczenia lub korzyści uzyskanych z nich, a w tej sprawie – jak wynika z zaświadczenia – właśnie zasądzono od skazanych konfiskatę równowartości dwóch samochodów służących do przemytu ludzi. Błędne powołanie aktu prawa unijnego skutkowało też nieprawidłowym wskazaniem art. 61 § 1 pkt 2 k.p.k. dotyczącego odmowy uznania i wykonania kary pieniężnej, a nie kary konfiskaty. Ponadto sąd mógł w tej sprawie, zgodnie z cytowanym wyżej oświadczeniem RP, zażądać od organu wydającego przesłania orzeczenia, nie miał jednak, w świetle rozporządzenia, prawa wymagać, by orzeczenie to zostało przetłumaczone przez stronę litewską na język polski. W dniu 21 lutego 2024 r. wydano postanowienie odmawiające wykonania nakazu. W uzasadnieniu tego postanowienia sąd wskazał, że w zaświadczeniu

podano nieistniejący adres skazanego (stwierdzono, że na wskazanej ulicy brak jest podanego numeru), a ponadto podniesiono, że skazany ma obywatelstwo ukraińskie i że policji nie udało się ustalić, czy przebywa on w Polsce i pod jakim adresem. W aktach brak jest innych informacji, by kwestie te, przed wydaniem decyzji o odmowie, były w jakikolwiek sposób konsultowane z właściwymi organami litewskimi, co jest wymagane w świetle art. 19 ust. 2 rozporządzenia, którego ust. 1 lit. c powinien być powołany jako podstawa prawna odmowy, żeby było prawidłowo.

Jak już wspomniano, w dwóch sprawach sąd wskazał jako podstawę postanowienia o uznaniu nakazów konfiskaty przepisy art. 7 ust. 1 i 4 oraz art. 6 decyzji ramowej w sprawie stosowania zasady wzajemnego uznawania do nakazów konfiskaty (sprawy nr 5 i 6). Decyzję w sprawie nr 5 wydano w dniu 24 maja 2023 r., powołując dodatkowo art. 611fu § 1 i 5 k.p.k. w zw. z art. 611c § 3 k.p.k. Powołanie ww. aktu unijnego było nieprawidłowe, gdyż na mocy art. 39 rozporządzenia zastępuje ono od dnia 19 grudnia 2020 r. ww. przepisy decyzji ramowej. W konsekwencji można mieć poważne wątpliwości, czy podanie również ww. przepisów k.p.k. było właściwe. Wprawdzie w k.p.k. nie mówi się o ww. decyzji ramowej, niemniej faktem jest, że ich wprowadzenie do k.p.k. w rozdziale 66d (podobnie jak też całego rozdziału 66c) nastąpiło w procesie wdrażania do prawa polskiego Decyzji Ramowej Rady 2006/783/WSiSW.

Pewnym usprawiedliwieniem polskich sądów wydających postanowienia o uznaniu nakazów wydanych przez litewskie sądy może być fakt przesyłania wypełnionego druku zaświadczenia stanowiącego załącznik do decyzji ramowej 2006/783/WSiSW (sprawy nr 5 i 6), co mogło wprowadzić polskie organy w błąd. Polskie sądy nie powinny jednak podchodzić do dokumentów przesłanych z zagranicy bezkrytycznie. Dlatego też na szczególnie pozytywną ocenę zasługuje fakt właściwej reakcji w sprawie nr 9 polskiego sądu, który zażądał od właściwych organów niemieckich przesłania prawidłowego zaświadczenia na podstawie rozporządzenia.

Podanie jako podstawy prawnej postanowienia o uznaniu nakazu konfiskaty art. 611fu § 1 i 5 k.p.k., ale bez powoływania się na przepisy unijne, miało miejsce również w sprawie nr 7. Sąd w tej sprawie powołał dodatkowo art. 611fx k.p.k. dotyczący przebiegu posiedzenia sądu i przewidujący możliwość złożenia zażalenia na postanowienie i stwierdzenie, że stanowi ono tytuł egzekucyjny.

Jeszcze więcej przepisów karnych k.p.k. powołał polski sąd w postanowieniu o „przejęciu do wykonania” wyroku belgijskiego sądu w sprawie nr 8 orzekającego przepadek korzyści. Jako podstawę wydania postanowienia sąd ten podał art. 611c k.p.k. w zw. z art. 611fu § 1 k.p.k. w zw. z art. 611fw § 1–3 k.p.k. *a contrario* z art. 611fzb § 2 k.p.k. oraz z art. 45 § 1–3 k.k. W sentencji postanowienia sąd powołał mające zastosowanie w wyniku procedury *exequatur* przepisy art. 270 § 1, art. 286 § 1 w zbiegu z art. 297 § 1 w zw. z art. 294 § 1 k.k. oraz z art. 299 § 1 i 6, odpowiadające pod względem znamion typom

przestępstw, w związku z popełnieniem których orzeczono wobec skazanego konfiskatę korzyści z przestępstwa.

Zastrzeżenia można mieć także do powoływania jako podstawy wydania postanowienia o uznaniu przepisów k.p.k. regulujących wymogi proceduralne w przypadku wystąpienia przez państwo członkowskie UE do polskich sądów o wykonanie nakazu konfiskaty (orzeczenia o przepadku), które są zawarte w rozdziale 66d tego kodeksu, zamiast powołania bezpośrednio odpowiedniego przepisu rozporządzenia.

Powoływane przez sądy przepisy k.p.k. są co do swej treści w zasadzie zgodne z art. 18 ust. 1 rozporządzenia, chociaż niektóre różnią się w szczegółach. Rozporządzenie nie przewiduje na przykład podobnie sformułowanego przepisu co art. 611c k.p.k. dotyczącego procedury *exequatur*.

Niemniej art. 18 w zw. z art. 19 rozporządzenia (zawierającym podstawy odmowy uznania nakazu) w istocie wyznacza ramy prawne dla tej procedury, zaś w art. 33 rozporządzenia przewidziano możliwość odwołania się od decyzji podjętej w jej wyniku, zastrzegając równocześnie w ust. 2 tego przepisu, że merytoryczne podstawy wydania nakazu konfiskaty nie mogą być przedmiotem zaskarżenia przed sądem państwa wykonującego.

W szczególności, relewantny jest w tym przypadku art. 19 ust. 1 lit. d rozporządzenia, w świetle którego dopuszcza się odmowę uznania nakazu konfiskaty, gdy czyn, za który orzeczono przepadek, nie stanowi w świetle prawa krajowego państwa wykonującego – przestępstwa, jednakże z ograniczeniem do sytuacji, gdy czyn popełniono chociażby w części poza terytorium państwa wydającego nakaz. Ten ostatni warunek w szczególności sprawia, że uregulowanie zawarte w rozporządzeniu jest różne od treści art. 611c k.p.k. w zw. z art. 611fw § 3 pkt 1 (przewidującego podstawy odmowy uznania). Z tego m.in. względu wspomniane przepisy k.p.k. nie powinny być powoływane zamiast przepisów rozporządzenia.

Powołanie się natomiast, czy to w treści uzasadnienia postanowienia o uznaniu nakazu (jak w sprawie nr 2), czy też nawet w jego sentencji (jak w sprawie nr 8), na odpowiednie przepisy kodeksu karnego dot. przestępstwa, w związku z popełnieniem którego doszło do orzeczenia konfiskaty, jak też i rodzaju przepadku (jak to miało miejsce np. w sprawie nr 2), było w naszej ocenie prawidłowe.

Z doświadczeń wynikających ze stosowania zasady wzajemnego uznawania orzeczeń w sprawach cywilnych wynika także, że wśród praktyków zauważalna jest podobna tendencja do stosowania przepisów kodeksu postępowania cywilnego w sytuacjach, w których nie ma takiej konieczności. Tendencja ta jest krytykowana, przy czym podkreśla się, że przepisy rozporządzenia należy wyklądać autonomicznie, co wyklucza odwoływanie się, przy interpretacji określeń użytych w tych regulacjach do prawa krajowego³³. Te uwagi krytyczne należy

³³ Por. Raport dotyczący stosowania rozporządzenia (WE) 44/2001, Rozporządzenie Komisji (WE) 1496/2002 (Dz.Urz. UE L 225 z 22 sierpnia 2002 r.).

podzielić także na tle obserwacji orzecznictwa polskich sądów w przedmiocie uznawania i wykonywania nakazów konfiskaty na podstawie rozporządzenia 2018/1805.

A warto powtórzyć, że również w prawie karnym nie jest potrzebne powoływanie się na przepisy krajowe, gdy regulacja unijna w postaci rozporządzenia jest kompletna i nie wymaga uzupełniającego stosowania tego prawa.

4.2. Kwestia przestrzegania terminów

W niemal wszystkich sprawach, z wyjątkiem dwóch, sądy przekroczyły wskazany w rozporządzeniu termin na wydanie postanowienia o uznaniu i wykonaniu nakazu albo o jego odmowie, co zasługuje na negatywną ocenę. Oprócz sprawy nr 2 (dot. odmowy uznania), która nie budziła wątpliwości co do zachowania omawianego terminu, w drugiej sprawie można mieć pewne wątpliwości w tym względzie. Mowa o sprawie nr 9, w której od wpływu nakazu konfiskaty na podstawie zaświadczenia zgodnego z rozporządzeniem do wydania postanowienia sądu minęło co prawda jedynie 13 dni, jednakże było to zaświadczenie przesłane po raz drugi. Wpływ pierwotnego wniosku (błędnie wydanego na podstawie decyzji ramowej) do sądu rejonowego datowany był na 23.10.2023 r. Pozostaje pytanie, dlaczego właściwa reakcja sądu rejonowego – czyli zarządzenie zwrócenia się do strony niemieckiej o nadesłanie prawidłowo wydanego zaświadczenia (na podstawie rozporządzenia) – nastąpiła dopiero po 3 miesiącach (czyli 31.01.2024 r.), choć powinna nastąpić bezzwłocznie. Choć, jak już podkreślano, niewątpliwie pozytywnie należy ocenić to zarządzenie polskiego sądu, to czas, jaki minął od chwili wpływu pierwszego, nieprawidłowego zaświadczenia do podjęcia decyzji o wydaniu ww. zarządzenia i przesłania go organom niemieckim (ok. 3 miesiące), zasługuje na krytykę. Dyskusyjne jest przy tym także to, czy termin wykonania wniosku w tej sprawie należy liczyć od daty wpływu pierwszych dokumentów z błędnie wydanym zaświadczeniem, czy raczej, co wydaje się słuszne, od daty wpływu poprawnie wystawionego zaświadczenia na podstawie rozporządzenia. Zgodnie z art. 20 rozporządzenia czas na wydanie postanowienia przez sąd wykonujący nakaz nie powinien przekraczać 45 dni od daty wpłynięcia wniosku, co zostało w tej sprawie dotrzymane po otrzymaniu drugiego, poprawnego zaświadczenia. Nawet jednak biorąc pod uwagę bardziej korzystną, drugą wersję obliczeń, opóźniona reakcja sądu rejonowego na niewłaściwe zaświadczenie niewątpliwie negatywnie rzutowała na całkowity czas trwania rozpoznania tego nakazu konfiskaty, co tylko do pewnego stopnia może być usprawiedliwione bezprecedensowym w orzecznictwie polskich sądów charakterem problemu.

Generalnie z akt pozostałych zbadanych spraw nie wynikało, żeby były prowadzone konsultacje w sprawach niejasnych, czy też by długo oczekiwano na dostanie jakichś dokumentów. W aktach badanych spraw brak też informacji, by polskie sądy informowały właściwe

organy państwa wydającego nakaz o spodziewanym opóźnieniu w wydaniu postanowienia o uznaniu nakazu i jego przyczynie, co jest obowiązkiem państwa wykonania wynikającym z art. 20 ust. 4 rozporządzenia. Z przepisu tego wynika ponadto, że w razie przewidzianego opóźnienia organ wykonujący ma obowiązek skonsultowania stosownego harmonogramu uznania i wykonania nakazu z organem go wydającym. Śladów takich konsultacji w aktach badanych spraw jest brak, co należy uznać za poważny błąd, najprawdopodobniej wynikający z braku znajomości przepisów rozporządzenia w tym zakresie oraz nieprzestrzegania terminów przewidzianych w k.p.k.

4.3. Przekazywanie skonfiskowanej kwoty pieniężnej

W dwóch zbadanych sprawach możliwe było ustalenie, czy konfiskata mienia została wykonana: mianowicie w sprawie nr 5, w której skazany wpłacił całość kwoty na rachunek Skarbu Państwa RP, i w sprawie nr 6, gdzie wskutek bezskuteczności egzekucji umorzono postępowanie. W pozostałych sprawach, w których polski sąd orzekł o konfiskacie, nie było informacji o tym, czy doszło do odzyskania pieniędzy.

Brak też jest z reguły informacji, na czyją rzecz zostały przekazane lub mają być przekazane skonfiskowane kwoty pieniężne, czy na wskazany rachunek w zaświadczeniu (osoby fizycznej lub prawnej), czy też na rachunek Skarbu Państwa RP. Tylko w jednej sprawie (nr 8) jest jasne w świetle zaświadczenia, że skonfiskowane kwoty pieniężne powinny być przekazane wskazanym w wyroku i zaświadczeniu pokrzywdzonym osobom prawnym za pośrednictwem państwa wydającego nakaz. W związku z tym przejściowo mają być zdeponowane na wskazanych rachunkach w państwie wydającym. O takiej możliwości jest mowa w art. 29 ust. 2 rozporządzenia.

W kilku sprawach (nr 2, 3, 4, 9) w części M zaświadczenia wskazano numer rachunku bankowego państwa wydającego, co mogłoby sugerować, że uzyskane kwoty, niezależnie od ich wysokości, powinny zostać zwrócone temu państwu. W sprawie nr 3 w uzasadnieniu postanowienia o uznaniu wręcz stwierdza się, że środki pozyskane w wyniku wykonania nakazu mają być przekazane na rachunek wskazanego w zaświadczeniu niemieckiego banku. W aktach sprawy brak jest jednak informacji, czy w ten sposób uzgodniono z organem wydającym nakaz kwestię sposobu przekazania uzyskanych w wyniku konfiskaty środków, czy też była to autonomiczna decyzja polskiego sądu. Z zaświadczenia nie wynika też, by niemiecki sąd podjął decyzję o zwrocie mienia lub odszkodowaniu dla ofiary, jak również nie zaznaczono, że toczy się postępowanie w takiej sprawie. W tej sytuacji, ponieważ konfiskacie podlegała tylko kwota 6000 euro, powinien mieć zastosowanie art. 30 ust. 7 lit. a rozporządzenia, w myśl którego uzyskana w wyniku wykonania nakazu konfiskaty kwota pieniężna w wysokości poniżej 10 000 euro powinna przyspaść państwu wykonującemu nakaz. Podjęta

w tej sprawie decyzja w przedmiocie przekazania uzyskanej kwoty pieniężnej państwu wydającemu nakaz może budzić zastrzeżenia również z tego powodu, że została zawarta nie w sentencji postanowienia, lecz jedynie w jego uzasadnieniu. Ponadto jej sformułowanie: „zgodnie z przedłożonym zaświadczeniem [...] środki pozyskane mają być przekazane [tu podaje się numer konta banku organu wydającego]” wskazuje też na przekonanie polskiego sądu, że fakt podania w części M zaświadczenia numeru konta banku państwa wydającego nakaz zobowiązuje państwo wykonujące do przekazania skonfiskowanej kwoty pieniężnej na to konto, co nie odpowiada intencji ustawodawcy unijnego. W świetle art. 30 rozporządzenia bowiem tak nie jest, gdyż z ust. 7 ponadto wynika, że o ile nakazowi konfiskaty nie towarzyszy decyzja o zwrocie mienia ofierze przestępstwa lub o odszkodowaniu dla ofiary przestępstwa, a państwa nie uzgodnią inaczej, państwo wykonujące rozporządza środkami pieniężnymi uzyskanymi w wyniku wykonania konfiskaty w ten sposób, że jeśli nawet kwota skonfiskowanej sumy pieniężnej jest wyższa od 10 000 euro, to kwota ta dzielona jest po połowie, pomiędzy państwo wydające nakaz i go wykonujące. W związku z tym w badanych sprawach pomimo iż w zaświadczeniu w części M wskazywano numer konta państwa wydania nakazu, to gdyby egzekucja okazała się skuteczna, uzyskane środki pieniężne powinny trafić na rachunek Skarbu Państwa RP.

Podsumowując ustalenia dokonane w wyniku przeprowadzonych badań aktowych, nasuwają się następujące zasadnicze wnioski:

1. Polskie sądy wykonujące przekazywane z innych krajów unijnych zaświadczenia w przedmiocie uznania i wykonania nakazu konfiskaty powinny być uczulane na potrzebę wstępnego ich badania pod kątem podania prawidłowej podstawy prawa unijnego, stanowiącej uzasadnienie ich wydania oraz prawidłowości i zupełności ich treści. W razie stwierdzenia uchybień powinny niezwłocznie zwracać się do właściwych organów innego państwa członkowskiego o ich usunięcie.
2. W ramach szkolenia polskich sędziów należy zwrócić uwagę na konieczność podania w postanowieniach w przedmiocie uznania i wykonania nakazu (lub odmowy) odpowiednich przepisów rozporządzenia (najczęściej art. 18 albo odpowiedni przepis art. 19 albo 22 (w razie odmowy)), bez odwoływania się do polskiego k.p.k. Wskazane przy tym jest zaznaczenie w uzasadnieniu postanowienia, jakie przesłanki negatywne dopuszczalności uznania zawarte w art. 19 rozporządzenia sąd uznał lub wziął pod uwagę, w konkretnej sprawie, czemu może towarzyszyć powołanie się na odpowiednie przepisy k.k., dotyczące rodzaju przepadku, który w danej sprawie miał zastosowanie, lub typu przestępstwa, w związku z którym wydano nakaz konfiskaty.
3. Należy uczulić polskie sądy na konieczność przestrzegania terminów przewidzianych w art. 20 rozporządzenia, zwracając przy tym uwagę, że zgodnie z tym przepisem o każdym spodziewanym opóźnieniu należy informować organ wydający nakaz

i przedstawiać mu dający się przewidzieć harmonogram czynności związanych z wydaniem postanowienia o uznaniu i wykonaniu nakazu.

4. Należy pouczyć polskie sądy o charakterze i funkcji części M zaświadczenia oraz zasadach rozporządzania skonfiskowanym mieniem przewidzianych w art. 30 rozporządzenia, tak żeby nie traktowano więcej okoliczności wskazania w tej części zaświadczenia konta bankowego państwa wydania nakazu jako zobowiązania sądu wykonującego nakaz do przekazania nań skonfiskowanej kwoty pieniężnej.

Bibliografia

- Buczma S., Kierzyńska R. (red.), Stefaniak-Dąbrowska M., *Wzajemne uznawanie orzeczeń karnych w Unii Europejskiej – poradnik dla prawników*, Krajowa Szkoła Sądownictwa i Prokuratury, Kraków 2023, https://www.kSSIP.gov.pl/sites/default/files/ost_wzajemne_uznawanie_orzeczen_karnych_w_ue-8.pdf, dostęp: 3 października 2024.
- Ochnio A.H., *Konfiskata korzyści z przestępstwa – nowe rozwiązania w prawie Unii Europejskiej (część I)*, „Prokuratura i Prawo” nr 4/2016.
- Polit-Langierowicz K., *Rozszerzony przepadek korzyści pochodzących z przestępstwa – uwagi do projektu nowelizacji Kodeksu karnego*, „Prokuratura i Prawo” nr 7–8/2008.
- Zielińska E., *Propozycja rozwiązań implementacyjnych związanych z dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/42/UE z dnia 3 kwietnia 2014 r. w sprawie zabezpieczenia i konfiskaty narzędzi służących do popełnienia przestępstwa i korzyści pochodzących z popełnienia przestępstwa w Unii Europejskiej z uwzględnieniem opisu sposobu implementacji w wybranych państwach członkowskich Unii Europejskiej*, Warszawa 2016, https://iws.gov.pl/wp-content/uploads/2018/08/kolor_IWS_Zieli%C5%84ska-E._Propozycja-rozwi%C4%85za%C5%84-implementac.-przepadek-ost.pdf, dostęp: 2 listopada 2023.
- Commission intends to close Article 7(1) TEU procedure for Poland*, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_24_2461, dostęp: 24 lipca 2024.
- Note on the Regulation (EU) 2018/1805 on the mutual recognition of freezing orders and confiscation orders*, Eurojust, https://www.eurojust.europa.eu/sites/default/files/2020-12/20201207_Note-on-Regulation-EU-2018-1805.pdf, dostęp: 12 sierpnia 2023.
- Rule of Law: European Commission acts to defend judicial independence in Poland*, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_17_5367, dostęp: 24 lipca 2024.
- Wyrok TSUE z dnia 14 grudnia 1971 r., *Politi s.a.s. v Ministerstwo Finansów Republiki Włoskiej*. Sprawa 43/71. European Court reports 1971, s. 010399.
- Wyrok TSUE z dnia 18 lutego 1970 r., *Główny Urząd Celny (Hauptzollamt) Hamburg-Oberelbe przeciwko Firmie Paul G. Bollmann*. Sprawa 40/69. European Court reports 1970, s. 00069.
- Wyrok TSUE z dnia 24 października 1973 r., *Carl Schlüter przeciwko Głównemu Urzędowi Celnemu (Hauptzollamt) Lörrach*. Sprawa 9/73.
- Rozporządzenie Rady (WE) 44/2001 z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.U. L 12 z 16 stycznia 2001 r., s. 1).
- Decyzja Ramowa Rady 2001/500/WSiSW z dnia 26 czerwca 2001 r. w sprawie prania brudnych pieniędzy oraz identyfikacji, wykrywania, zamrożenia, zajęcia i konfiskaty narzędzi oraz zysków pochodzących z przestępstwa (Dz.Urz. WE L 182 z 5 lipca 2001 r., s. 1).
- Decyzja Ramowa Rady 2003/577/WSiSW z dnia 22 lipca 2003 r. w sprawie wykonania w Unii Europejskiej postanowień o zabezpieczeniu mienia i środków dowodowych (Dz.Urz. UE L 196 z 2 sierpnia 2003 r., s. 45).
- Decyzja Ramowa Rady 2005/212/WSiSW z dnia 24 lutego 2005 r. w sprawie konfiskaty korzyści, narzędzi i mienia pochodzących z przestępstwa (Dz.Urz. UE L 68 z 15 marca 2005 r., s. 49).
- Decyzja Ramowa Rady 2006/783/WSiSW z dnia 6 października 2006 r. w sprawie stosowania zasady wzajemnego uznawania do nakazów konfiskaty (Dz.Urz. UE L 328 z 24 listopada 2006 r., s. 59).

- Decyzja Rady 2007/845/WSiSW z dnia 6 grudnia 2007 r. dotycząca współpracy pomiędzy biurami ds. odzyskiwania mienia w państwach członkowskich w dziedzinie wykrywania i identyfikacji korzyści pochodzących z przestępstwa lub innego mienia związanego z przestępstwem (Dz.Urz. UE L 332 z 18 grudnia 2007 r., s. 103).
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/42/UE z dnia 3 kwietnia 2014 r. w sprawie zabezpieczenia i konfiskaty narzędzi służących do popełnienia przestępstwa i korzyści pochodzących z przestępstwa w Unii Europejskiej (Dz.Urz. UE L 127 z 29 kwietnia 2014 r., s. 39–50).
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/1371 z dnia 5 lipca 2017 r. w sprawie zwalczania za pośrednictwem prawa karnego nadużyć na szkodę interesów finansowych Unii (Dz.Urz. UE L 198 z 28 lipca 2017 r., s. 29–41).
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/1805 z dnia 14 listopada 2018 r. w sprawie wzajemnego uznawania nakazów zabezpieczenia i nakazów konfiskaty (Dz.Urz. UE L 303/1 z 28 listopada 2018 r., s. 1–38).
- Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz.U. z 2022 r. poz. 1375).